

יוסף פרל
מעשיות ואיגרות
מצדיקים אמיתיים ומאנשי שלומנו

ההדירו לפי כתבי-היד של המחבר
והוסיפו מבוא וביאורים
חנא שמרוק ושמואל ורסס

ירושלים תש"ל
האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים

PUBLICATIONS OF THE ISRAEL ACADEMY
OF SCIENCES AND HUMANITIES

SECTION OF HUMANITIES

JOSEPH PERL

HASIDIC TALES AND LETTERS

Edited from the Original Manuscripts with

Introduction and Annotations by

CHONE SHMERUK AND SHMUEL WERSES

JERUSALEM 1969

CONTENTS

PREFACE

INTRODUCTION

- Chapter One: The Manuscript, its Composition and Origin* 11
Chapter Two: The Hasidic Sources of the Work and its Structure 15
Chapter Three: The Vision of Joseph Perl the Maskil 36
Chapter Four: The Attitude of Joseph Perl and his Contemporaries to the Hebrew Language 42
Chapter Five: The Language and Style of the Hebrew Texts and their Sources 49
Chapter Six: Joseph Perl's Attitude to Yiddish 64
Chapter Seven: The Language and Style of the Yiddish Text 70
Chapter Eight: The Textual Development of 'The Story of the Lost Prince' 76
Chapter Nine: The Principles Underlying the Editing of the Manuscript 87

HASIDIC TALES AND LETTERS

- First Letter: From Avreml Hmelniqer to Moshé Baraz of L'vov* 91
The Preface of R. Nathan of Nemirov to the Collection of the *Tales* of R. Nahman of Bratslav 92
Second Letter: From Moshé Baraz of L'vov to Avreml Hmelniqer 95
Third Letter: From Avreml Hmelniqer to Nathan Son of Rabbi Naphtali of Nemirov 97
Fourth Letter: From Nathan Son of Rabbi Naphtali of Nemirov to Avreml Hmelniqer 99
Fifth Letter: From Avreml Hmelniqer to Moshé Baraz in L'vov 101
'The Story of the Lost Princess' by R. Nahman (in Hebrew and Yiddish) 102
Sixth Letter: From Moshé Baraz of L'vov to Avreml Hmelniqer 109
THE 'COMPLETION' OF 'THE STORY OF THE LOST PRINCESS' 111
'THE STORY OF THE LOST PRINCE' (in Hebrew and Yiddish) 117
Seventh Letter: From Avreml Hmelniqer to Nathan of Nemirov 223
Eighth Letter: From Avreml Hmelniqer to Moshé Baraz of L'vov 224

APPENDICES

- Appendix 1: Elucidation of the Cryptic Names and Passages* 229
Appendix 2: Outlines and Notes for 'The Story of the Lost Prince' 233
Appendix 3: An Unfinished Letter from Moshé Baraz to Avreml Hmelniqer 239

<i>Appendix 4: Glossary of Yiddish Words in the Hebrew Texts</i>	241
<i>Appendix 5: Glossary of the Slavic Elements in the Yiddish Text</i>	243
<i>Appendix 6: Abbreviations in the Hebrew Texts</i>	245
Bibliography	246
English Summary	

LIST OF FACSIMILES

The first page of the 'The Story of the Lost Prince', Hebrew version	opp.
title page	
Letter from Avreml Hmelniqer to Moshé Baraz of L'vov	90
The first page of the 'Completion' of 'The Story of the Lost Princess'	110
The first page of 'The Story of the Lost Prince', Yiddish version	118
Page from the Yiddish version of 'The Story of the Lost Prince'	212
The last page of 'The Story of the Lost Prince', Yiddish version	221
Outlines and notes of Perl for 'The Story of the Lost Prince'	236

THE TEXTS PUBLISHED HERE for the first time form part of an unfinished work, of whose existence nothing was hitherto known. The book was meticulously planned by Joseph Perl (1773–1839), and its extant fragments remained stored away in his archives in Tarnopol, to be eventually dispersed among various libraries in Jerusalem and New York. It is not absolutely certain if the manuscripts, which were recovered before the Second World War, truly reflect the extent of the labours devoted by Perl to this ramified undertaking.

Perl's scheme was based on reports current in his day that Rabbi Naḥman of Bratslav stayed for some time in L'vov, Galicia, without his devoted disciple — his 'amanuensis' — Rabbi Nathan, to whom was entrusted the recording of his teachings, conversations and narrations. Furthermore, R. Nathan expressly admitted that not all his Master's teachings were taken down by him in a proper form. These reports paved the way for Perl's fictitious creations: an ardent Bratslav Ḥasid supposedly addressed a letter to a Ḥasid who was one of the entourage of the Master during his stay in L'vov, and besought him to communicate to him the teachings and narrations of R. Naḥman during the latter's stay in L'vov. To the correspondence between the two imaginary Ḥasidim Perl added several stories culled from the collection of the *Tales* of R. Naḥman printed in Ostra in 1815 (appended to Letters 1 and 5). He also included the 'Completion' of the unfinished first tale of R. Naḥman, 'The Story of the Lost Princess', as well as a new story allegedly told to him at L'vov, 'The Story of the Lost Prince', which represents an antithetic parody of R. Naḥman's first narrative; both were interpolated as appendices to a letter of the fictitious Ḥasid residing at L'vov. The letters and the 'Completion' of R. Naḥman's first tale we possess in Hebrew only, whereas 'The Story of the Lost Prince', the main and largest section that has been preserved of Perl's book, has been found in parallel versions in Hebrew and Yiddish, in the manner of the authentic collection of the stories of R. Naḥman, entitled *Sippuré Ma'asiyyot* (*Tales*).

We thus have before us a clever piece of hoaxing whose purpose it was to present to the reading public a patently anti-Ḥasidic book as an authentic revelation of Ḥasidic tradition that was not generally known. This scheme and the method of its execution fit in well with the general efforts — literary and educational — of Perl the *Maskil* in his bitter struggle against Ḥasidism in its various manifestations. At the same time there are many indications that the book

was also addressed to another type of reader — the *Maskil*, to whom Perl wished to give aesthetic pleasure by the clever inventions of his parody.

It may reasonably be assumed that Perl did not begin writing this book before 1816, and that he stopped working on it because he proceeded to write *Megallé Temirin* (*Revealer of Secrets*, Vienna 1819) by which he proposed to hit at the entire Ḥasidic Movement in all its aspects, whereas the shafts of the book published here are all exclusively aimed at Bratslav Ḥasidism. Perl must undoubtedly have realized in the meantime that the influence of the Bratslav Ḥasidim was not unduly great and that they aroused sharp opposition within the Ḥasidic movement itself. Consequently, it appears, Perl ceased his work on the book he had planned earlier and concentrated on writing *Revealer of Secrets*, in which, moreover, there is no lack of clues pointing to his work on the Bratslav hoax. The possibility must also not be excluded that Perl, who was strongly opposed in principle to the use of Yiddish, abandoned his original project because it would have involved publishing texts in that language if he were to carry out his scheme in full.

However, even those parts of the book that have come down to us clearly reveal Joseph Perl's gift of narration and his great ability as a parodist, and form an integral and important part of the literary work in general of this prolific writer and central figure of the *Haskalah* (Enlightenment) Movement in Galicia. The new texts, which evidence the author's stylistic, linguistic and thematic struggles by the multiplicity of corrections in the MSS (reflected in this edition in their entirety), constitute an invaluable literary and linguistic document of the Enlightenment literature, in both Hebrew and Yiddish. At the same time, they illumine the functions and potentialities of each of the tongues that served this society conjointly.

In the introductory chapters to the text published in this volume, the editors survey the composition and origin of the MSS (Chap. I — by S. Werses), the Ḥasidic sources and structure of the work (Chap. II — by C. Shmeruk), Joseph Perl's vision of Enlightenment (Chap. III — by C. Shmeruk), and the problems of the Hebrew language as envisaged by Perl and his contemporaries (Chap. IV — by S. Werses). They also analyse the idiom and style of the Hebrew texts (Chap. V — by S. Werses), discuss Perl's attitude to Yiddish (Chap. VI — by C. Shmeruk), and investigate the Yiddish language and style of 'The Story of the Lost Prince' (Chap. VII — by C. Shme-

ruk). By recording the amendments made by the author in the MSS of the two parallel texts it was possible to discuss the development of the text (Chap. VIII — by S. Werses). In the margins of the texts all the erasures and deletions have been noted — of the Yiddish text by C. Shmeruk, and of the Hebrew text by S. Werses. The explanatory notes were written by both editors jointly. The Appendices comprise an elucidation of the cryptic names and passages found in the MSS (Appendix 1 — by C. Shmeruk), Perl's outline and notes for 'The Story of the Lost Prince' (Appendix 2 — by S. Werses), glossaries of Yiddish words in the Hebrew texts (Appendix 4 — by S. Werses) and of the Slavic elements in the Yiddish text (Appendix 5 — by C. Shmeruk), and a list of abbreviations used in the Hebrew text (Appendix 6 — by S. Werses).

This edition represents an attempt to break with the tradition of artificially separating the natural components of bilingual works (Hebrew and Yiddish), which prevailed in the study of our literature in recent generations. The implementation of this task was made possible by the fruitful cooperation of editors engaged in different fields of investigation.

Jerusalem, October 1969

THE EDITORS

<מעשה מאבידת בת מלך לר' נחמן>*

ג ע"א ענה ואמר. בדרך ספרתי מעשה שכל מי שהיה שומעה היה לו הרהור תשובה. וזו היא :

מעשה במלך אחד שהיו לו ששה בנים ובת אחת. ואותה בת היתה חשובה בעיניו מאוד והיה מחבבה ביותר והיה משעשע עמה מאוד. פעם אחת היה מתוועד עמה ביחד באיזה יום ונעשה ברוגז עליה ונזרקה מפיו דיבור שהלא טוב יקח אותך. (דער ניט גוטר זאל דיר נעמן) בלילה הלכה לחדרה. ובבוקר לא ידעו היכן היא והיה אביה מצער מאוד והלך לבקשה אנה ואנה. עמד השני למלכות מחמת שראה שהמלך מצטער מאוד. ובקש שיתנו לו משרת וסוס ומעות על הוצאות. והלך לבקשה. והיה מבקשה מאוד זמן מרובה מאוד עד שמצאה. (עתה מספר איך ביקשה עד שמצאה) והיה הולך אנה ואנה זמן רב ובמדבריות ובשדות וביערים והיה מבקשה זמן רב מאד. והיה הולך במדבר וראה שביל אחד מן הצד והיה מיישב עצמו באשר שאני הולך כ"כ זמן רב במדבר ואיני יכול למוצאה אלך בשביל הזה אולי אבא למקום ישוב. והיה הולך זמן רב. אח"כ ראה מבצר (שקורין שלאס) וכמה חילות היו עומדים שם סביבו. והמבצר היה נאה ומתוקן ומסודר מאד עם החילות והיה מתירא מפני החילות פן לא יניחוהו לכנוס. והיה מיישב עצמו

ג ע"א אין וועג האב איך דער ציילט אמעשה. וואש ווער עש האט זיא גיהערט. האט גיהאט אהרהור תשובה.

(און דאס איז דיא מעשה) :

איין מאל איז גיווען אמלך. דער מלך האט גיהאט זעקס זון און איין טאכטיר. דיא טאכטיר איז ביא אים זייער חשוב גיווען און ער האט זיא זייער מחבב גיווען (כלומר גיליבט) און האט זיך מיט איר זייער משעשע גיווען. אמאל איז ער מיט איר גיווען און איינס און עפיס אטאג. און איז אויף איר ברוגז גיווארין. האט זיך אים ארויש גיחאפט אווארט. דער ניט גוטר זאל דיר אוועק נעמן. ביא נאכט. איז זיא גיגאנגין און איר חדר אריין. און דער פריא האט מען ניט גיווישט וויא זיא איז. האט זיך דער פאטיר (דהיינו דער מלך) זייער מצער גיווען. און איז גיגאנגין זיא זוכין אהין און אהער. איז אויף גישטאנגין דער שני למלכות. מחמת ער האט גיזעהין. דער מלך האט גרויש צער. און האט גיבעטין אז מען זאל אים געבין איין משרת מיט איין פערד. און געלט אויף הוצאות. און איז גיגאנגין זיא זוכין. האט ער זיא זייער גיזוכט. זייער אלאנגי צייט ביז ער האט זיא גיפונין. (היינט) דער ציילט ער וויא אזו ער האט זיא גיזוכט ביז ער האט זיא גיפונין) איז ער גיגאנגין אלאנגי צייט און א(י)ן מדבריות און אין פעלדיר און אין וועלדיר און האט זיא גיזוכט זייער איין לאנגי צייט. איז ער גיגאנגין און איז מדבר. און האט גיזעהין אוועג פון דער זייט. האט ער זיך מיישב גיווען באשר איך גייא אזו אלאנגי צייט און דער מדבר און קאן זיא ניט גיפונין. לאס איך גיין אויף דעם וועג. טאמיר וועל איך קומין צו איין ישוב איז ער גיגאנגין אלאנגי צייט. דער נאך האט ער גיזעהין אשלאס און אסך חילות שטייאן ארום. און דער שלאס איז גיווען זייער שיין און דיא חילות זענן ארום גישטאנגין כסדר זייער פיין. האט ער מורא גיהאט פן די חילות. טאמיר

* הסיפור מובא כאן בשתי הלשונות, עלפי המהדורה הראשונה, דפים ג-ו. שם הסיפור, שאינו מופיע במהדורה הראשונה, מובא כאן לפי הנוהג במהדורות המאוחרות.

אלך ואנסה. והשאר הסוס והלך להמבצר והיו מניחים אותו ולא עכבוהו כלל והי' הולך מחדר / לחדר בלי עיכוב ובא לפלטינ אחד וראה שישב שם המלך בעטרה וכמה חילות שם וכמה משוררים בכלים לפניו והי' שם נאה ויפה מאוד והמלך ושום אחד מהם לא שאלוהו כלל. וראה שם מעדנים ומאכלים טובים ועמד ואכל והלך ושכב בזווית לראות מה נעשה שם. וראה שהמלך צוה להביא המלכה. והלכו להביא אותה והי' שם רעש גדול ושמחה גדולה והמשוררים היו מזמרים ומשוררים מאוד באשר שהביאו את המלכה. והעמידו לה כסא והושיבוהו אצלו והיא היתה הבת מלך הנ"ל והוא (היינו השני למלכות) ראה והכירה. אח"כ הציצה המלכה וראתה אחד ששוכב בזווית והכירה אותו. ועמדה מכסאה והלכה לשם ונגעה בו ושאלה אותו האתה מכיר אותי. והשיב לה. הן. אני מכיר אותך. אתה היא הבת מלך שנאבדה ושאל אותה. האיד באתה לכאן. והשיבה באשר שאבי המלך גורק מפיו דיבור הנ"ל וכאן המקום הזה הוא לא טוב. וסיפר לה שאביה מצטער מאד ושהוא מבקשה כמה שנים. ושאל אותה איך אני יכול להוציא אותך ואמרה לו שא"א לך להוציא אותי כ"א כשתהי' בחר לך מקום ותהי' יושב שם שנה אחת וכל השנה תתגעגע אחרי. להוציא אותי. ובכל זמן

ג ע"ב

וועלין זיין אים ניט לאזיין אריין גיין: האט ער זיך מיישב גיווען. איך וועל מיך פרווירן. און האט איבר גילאזט דאש פערד און איז גיגאנגין צום שלאס. האט מען אים / גילאזט. און מען האט אים גאר ניט מעכב גיווען. און ער איז גיגאנגין פון איין חדר צום אנדריין. און מען האט אים ניט גווערט. איז ער גיקומין צו איין פאליץ. האט ער גיזעהין. דער מלך זיצט דארט און איין קרוך. און איין סך חילות שטייאן ארום אים. און איין סך שפילין אויף כלים פר אים און עש איז דארט זייער שיין און פיין גיווען. און דער מלך און קיינר פון זיין. האט אים גאר ניט גיפרעגט. און ער האט דארט גיזעהין גוטי מאכלים. איז ער גיגאנגין און האט גיגעסין. און איז גיגאנגין און האט זיך גלייגט און איין חניקלי. ער זאל זעהין וואש דארטין וועט זיך טון. האט ער גיזעהין דער מלך האט גיהייסין מען זאל ברענגין דיא מלכה. איז מען גיגאנגין זיא ברענגין. איז דארטין גיווען איין גרוסיר רעש און איין גרושי שמחה. און דיא קאפעליוס האבין זייער גישפילט און גיזינגין. ווייל מען האט גיבראכט דיא מלכה. און מען האט איר גישטעלט איין שטיל. און מען האט זיא גיוועט לעבין אים. און דאש איז גיווען דיא בת מלך. און ער האט זיא גיזעהין און האט זיא דער קענט. נאך דעם האט דיא מלכה איין קוק גיטאן. און האט גיזעהין אייניר ליגט און איין חניקלי האט זיא אים דער קענט. איז זיא אויף גישטאנגין פון דער שטול. און איז צו אים גיגאנגין. און האט אים אן גירירט און האט אים גיפרעגט קאנסטו מיך. האט ער איר גיענפרט יוא. איך קען דיר. דוא ביסט דיא בת מלך וואש איז פר פאלין גיוואריין. האט ער זיא גיפרעגט וויא קומסטו אהער. האט זיא אים גיענפרט. ווייל דעם טאטין האט זיך אים ארויש גיחאפט דאש ווארט (היינו אז דער ניט גוטר זאל זיך נעמן) און' דא איז דאש אורט וואש איז ניט גוט. האט ער איר דער ציילט אז איר פאטיר איז זיך זייער מצער. און ער זוכט זיא כמה וכמה שנים. און האט זיא גיפרעגט. וויא אזו קען איך דיר ארויש נעמן. האט זיא אים גיענפרט. דוא קאנשט מיך ניט ארויש נעמן. סיידין אז דוא זאלשט דיר אויש קלויבין איין ארט. און זאלשט דארט זיצין איין יאר. און איין גאנץ יאר זאלשטו ביינקין נאך מיר זאלשט מיך ארוש נעמן און ווען דוא וועסט האבין צייט זאלשטו רק ביינקין און וועלין און האפין מיך ארויש צו נעמן. און זאלשט

ג ע"ב

ד ע"א שיהי' לך פנאי תהי' רק מתגעגע ומבקש ומצפה להוציא / אותי ותהי' מתענה וביום האחרון מהשנה תהי' מתענה ולא תישן כל המעת לעת. והלך ועשה כן. ובסוף השנה ביום האחרון הי' מתענה ולא הי' ישן ועמד והלך לשם. והי' רואה אילן ועליו גדילים תפוחים נאים מאד. והי' מתאוה לעיניו מאוד. ועמד ואכל משם. ותיכף שאכל התפוח נפל וחספו שינה והי' ישן זמן מרובה מאוד. והי' המשרת מנער אותו ולא הי' ניעור כלל. אח"כ הקיץ משנתו. ושאל להמשרת היכן אני בעולם. וסיפר לו המעשה (היינו המשרת סיפר להשני למלך המעשה ואמר לו) שאתה ישן זמן מרובה מאד זה כמה שנים ואני הייתי מתפרנס מהפירות. והי' מצער עצמו מאד. והלך לשם ומצא אותה. והיתה מצטערת לפניו מאד כי אלו באת באותו היום היית מוציא אותי מכאן ובשביל יום אחד אבדת. אמנם שלא לאכול הוא דבר קשה מאוד בפרט ביום האחרון אז מתגבר היצר הרע מאוד. (היינו שהבת מלכה אמרה לו שעתה הקל עלי האזהרה ולא הי' מוזהר שלא לאכול כי הוא דבר קשה לעמוד בו וכו') בכך תשוב לבחור לך מקום ותשב ג"כ שנה כנ"ל. וביום האחרון תהי' רשאי לאכול. רק שלא תישן ולא תשתה יין כדי שלא תישן כי העיקר הוא השינה. והלך ועשה כן. ביום האחרון הי' הולך לשם. וראה מעין הולך. והמראה אדום והריח של יין. ושאל את המשרת. הראית שזה מעין וראוי שיהי' בו מים והמראה אדמומית והריח של יין / והלך וטעם

ד ע"ב

ד ע"א פאסטין. און אין דעם אינטירשטין טאג פון דעם יאר / זאלשטו פאסטין. און זאלשט ניט שלאפין דעם גאנצין מעת לעת. איז ער גיגאנגין און האט אזוי גיטאן און צום סוף יאר דעם אינטירשטין טאג. האט ער גיפאסט און האט ניט גישלאפין. און האט זיך אוף גיהובין. און איז אהין גיגאנגין (היינו צו דער בת מלך זיא ארויש צו נעמן) האט ער דער זעהין איין בוים אוף דעם בוים האבין גיוואקסין זייער שיינה עפיל. האט זיך אים זייער גיגלוסט און איז גיגאנגין. און האט גיגעסין פון זי.א. תיכף וויא ער האט גיגעסין דעם עפיל. איז ער אנדיר גיפאלן און עש האט אים אן גיהאפט איין שלאף. און האט גישלאפין זייער איין לאנגי צייט. האט דער משרת אים גיוועקט. און ער האט אים ניט גיקאנט דער וועקין. דער נאך האט ער זיך אוף גיחאפט פון דעם שלאף. פרעגט ער דעם משרת. וויא בין איך און דער וועלט. האט ער אים דער ציילט דיא גאנצי מעשה. דוא שלאפט שון זייער איין לאנגי צייט. עש איז שון כמה שנים. אז דוא שלאפט. און איך האב מיך מפרנס גיווען פון די פירות האט ער זיך זייער מצער גיווען. און איז אהין גיגאנגין און האט זיא גיפונן דארט (היינו דיא בת מלך) האט זיא זיך פראים זייער גיקלאגט און זייער זיך מצער גיווען. פון איין טאג וועגין האשטו אן גיווארין (כלומר איבר דעם וואס דוא האשט זיך ניט גיקאנט איין האלטין איין טאג. און האשט גיגעסין דעם עפיל איבר דעם האשטו אן גיחאדן) ווארין דוא זאלשט גיווען קומין און דעם טאג וואלשטו מיך ארויש גינומין. לושמיר ניט צו עסין איז זייער איין שווערי זאך. בפרט דעם אינטירשטין טאג. דעמילט איז זיך דער יצר הרע זייער מתגבר. על כן זאלשטו דיר ווידר אויש קלויבין איין ארט. און זאלשט ווידר זיצן דארט איין יאר. און אין דעם אינטירשטין טאג. זאלשטו שון מעגין עסין. נאר זאלשט ניט שלאפין. און זאלשט קיין וויין ניט טרינקין כדי דוא זאלשט ניט שלאפין. ווארין דער עיקר איז דער שלאף. איז ער גיגאנגין און האט אזוי גיטאן. דעם אינטירשטין טאג איז ער אהין גיגאנגין. האט ער גיזעהן איין קוואל גיין. און דיא מראה פון דעם קוואל איז גווען רוט. און דער ריח איז גווען פון וויין. האט ער גיפרעגט / דעם משרת האשטו גיזעהן.

ד ע"ב

מהמעייין. ונפל וישן מיד כמה שנים עד שבעים שנה. והיו הולכין חיילות רבות עם השייך להם מה שנוסע אחריהם. (שקורין אובאזין). והמשרת הטמין עצמו מחמת החיילות. אח"כ הלכה מרכבה ועגלות צב ושם ישבה הבת מלך. ועמדה שם אצלו. וירדה וישבה אצלו והכירה אותו. והיתה מנערת אותו מאוד ולא ניגער והתחילה לקבול עליו אשר כמה וכמה יגיעות וטירחות גדולות מאוד שהיו לו זה כמה וכמה שנים כדי להוציא אותי ובשביל אותו היום שהי' יכול להוציאני ואבדו. והיתה בוכה מאוד על זה כי יש רחמנות גדול עליו ועלי שכ"כ זמן שאני כאן ואיני יכול לצאת אח"כ לקחה פאטשיילע מעל ראשה וכתבה עליו בדמעות שלה והניחה אצלו ועמדה וישבה במרכבתה ונסעה משם. אח"כ הקיץ. ושאל את המשרת. היכן אני בעולם וסיפר לו כל המעשה. ושחיילות רבות הלכו שם ושהיתה כאן מרכבה הנ"ל ושהיתה בוכה עליו והיתה צועקת שיש רחמנות עליו ועליה כנ"ל. בתוך כך הציץ וראה שהפאטשיילע מונחת אצלו. ושאל מאין זה. והשיב לו שהיא כתבה עליו בהדמעות. ולקחה. והרים אותה כנגד השמש. והתחיל לראות האותיות וקרא מה שכתוב שם כל קבלתה וצעקתה / כנ"ל ושכעת איננה שם במבצר הנ"ל. כ"א שיבקשו הר של

ה ע"א

דאש איז איין קוואל (קער צו זיין און אים וואסיר) און דיא מראה איז רוט. און דער ריח איז פון וויין. און איז גיגאנגין און האט עפס פון זיכט פון דעם קוואל. איז ער תיכף אנידר גיפאלין און האט גישלאפן כמה שנים. זיביציג יאר. זענין גיגאנגין איין סך חיילות. מיט דיא אובאזין וואש גיאיין זיין נאך. און דער משרת האט זיך ביא האלטין פון דיא חיילות. נאך דעם איז גיגאנגין איין קאריטי. און דארט איז גיזעסין דיא בת מלך. האט זיא זיך גישטעלט לעבין אים. און איז אראפ גיגאנגין. און האט זיך גזעצט לעבין אים. און האט אים דער קענט. און האט אים זייער גיוועקט. ער האט זיך אביר ניט גיקענט דער וועקין. האט זיא אן גיהובין צו קלאגין און אים. באשר אזו פיל. און אזו פיל. יגיעות און טירחות. אזו פיל יאריין וואש דוא מוטשסט דיך און האריוועסט אזו לאנג כדי אז דוא זאלשט מיך ארויש נעמין. און פון איין טאג וועגין וואש דוא האשט גיקאנט מיך ארויש נעמין. האשטו גאר אן גיווארין. און זיא האט זייער גיווינט. זיא האט גיזאגט. עש איז איין גרוס רחמנות און דיר און און און מיר. אזו איין לאנגי צייט וואש איך בין דא. און קאן ניט ארויש וכו'. דער נאך האט זיא גינומין איין פאטשיילע פון דעם קאפ. און האט און איר אן גישריבין מיט אירי טרערין און האט אנידר גילייגט לעבין אים און איז און און גישטאגין און האט זיך אריין גיזעצט און דער קאריטי. און איז און און גיפארין. דער נאך האט ער זיך און גיחאפט און האט גיפרעגט דעם משרת. וויא בין איך און דער וועלט. האט ער אים דער ציילט די גאנצי מעשה און אז אסך חיילות זענין דורך גיגאנגין. און אז עש איז דא גיווען דיא קאריטי. און אז זיא האט גיווינט איבר אים. און זיא האט גישריגין עש איז איין גרוס רחמנות און איר דיר און און מיר. וכו' כנ"ל. דער ווייל. האט ער איין בליק גיטאן האט ער דער זעהין דיא פאטשיילע ליגט לעבין אים. האט ער גיפרעגט פון וואגין איז דאש. האט ער אים גיענפרט. זיא האט עש איבר גילאזט און האט און איר אן גישריבין מיט אירי טרערין. האט ער גינומן די פאטשיילע און האט זיא און און גיהובין אקעגין דער זון. האט ער אן גיהובין צו זעהין דיא אותיות האט ער איבר גילייגט וואש דארט איז גישטאגין. איר קלאגין און איר גישריג / כנ"ל און (דארט איז גישטאגין גישריבין) אז היינט. איז זיא שון ניט און דעם שלאס. (וואש אויבין איז גישטאגין) גאר ער זאל זוכין איין גילדינים

ה ע"א

זהב ומבצר של מרגליות שם תמצאני. והשאר את המשרת והגיתו והלך לבדו לבקשה. והלך כמה שנים לבקשה ויישב עצמו. שבוודאי בישוב לא נמצא הר של זהב ומבצר של מרגליות. כי הוא בקי במפת העולם (שקורין קראיניקיס). וע"כ אלך אל המדבריות. והלך לבקשה במדבריות כמה וכמה שנים. אחר כך ראה אדם גדול מאוד שאינו (גור) אנושי כלל שיהי' אדם גדול כ"כ. ונשא אילן גדול שבישוב אינו נמצא אילן גדול כזה. ואותו האיש שאל אותו מי אתה ואמר לו אני אדם ותמה ואמר שזה כ"כ זמן שאני בהמדבר ולא ראיתי מעולם בכאן אדם. וסיפר לו כל המעשה הנ"ל. ושהוא מבקש הר של זהב ומבצר של מרגליות. אמר לו בוודאי אינו נמצא כלל ודחה אותו ואמר לו שהשיאו את דעתו בדבר שטות כי בוודאי אינו נמצא כלל. והתחיל לבכות מאוד (היינו השני למלכות בכה מאוד ואמר) כי בוודאי בהכרח הוא נמצא באיזה מקום. והוא דחה אותו (היינו האדם המשונה שפגע דחה אותו בדבריו ואמר) כי בוודאי דבר שטות אמרו לפניו. והוא אמר (היינו השני למלכות) שבוודאי יש. אמר לו (האדם המשונה להשני למלכות) לדעתי / הוא שטות. אך מחמת שאתה מתעקש הנה אני ממונה על כל החיות אעשה למענך ואקרא לכל החיות כי הם רצים את כל העולם. אולי תדע א מהם מהר ומבצר כנ"ל. וקרא את כולם מקטן ועד גדול כל מיני החיות. ושאל אותם. וכולם השיבו

ה ע"ב

בארג. מיט איין פערלינגים שלאס. דארט וועשטו מיך גיפונגן. האט ער איבר גילאזט דעם משרת און איז שון אליין גיגאנגן זיא זוכין. און איז גיגאנגן און האט זיא גיזוכט כמה שנים. האט ער זיך מיישב גיווען. אז איין יישוב גיפונט זיך בוודאי ניט קיין גילדיניר בארג און איין פערליניר שלאס. ווארין ער איז גווען גיניט און דיא קראיניקיס. על כן וועל איך גיין אין מדבריות. דארטין זוכין. איז ער גיגאנגן זיא זוכין און מדבריות כמה וכמה שנים. דער נאך האט ער דער זעהין זייער איין גרוסן מענטש. וואש דיא גרייס איז גיווען ניט מענטשליך. און האט גיטראגן איין גרוסן בוים. וואש און ישוב גופונט זיך ניט אזו איין גרוסיר בוים. און דע מענטש האט אים גיפרעגט. ווער בישטו. האט ער אים גיענפירט איך בין איין מענטש. האט זיך דער גרוסיר מענטש פר ווינדירט. און האט גיזאגט איך בין שון אזו איין לאנגי צייט אין דער מדבר האב איך קיין מאל דא ניט גיזעהין קיין מענטש. האט ער אים דער ציילט דיא גאנצי מעשה כנ"ל. און אז ער זוכט אגילדינים בארג און אפערלינגים שלאס. האט ער אים גיענפירט. עש איז בוודאי ניט פר האנדין און האט אים מדחה גיווען און האט אים גיזאגט מען האט דיר איין גירעט איין נארישקייט. ווארין עש גיפונט זיך בוודאי ניט. האט ער זייער אן גיהובין צו וויינין. (היינו דער שני למלכות האט זייער גיזייעט און האט גיזאגט) עש גיפונט זיך בוודאי יוא. עש מוז זיך ערגיך גיפונגן. און ער האט אים מדחה גווען (היינו דער חילדיר מענטש האט אים מדחה גיזעהן און האט אים גיזאגט) מען האט דיר איין נארישקייט איין גירעט. און ער האט גיזאגט (דער שני למלכות) עש איז בוודאי פר האנדין ערגיך. האט ער אים גיזאגט (דער חילדיר מענטש צום שני למלכות) נאך מיין דיעה נאך מוז דאש איין נארישקייט נאר ווייל דוא שפארסט זיך בכך איך / בין איין ממונה איבר אלי חיות. וועל איך דיר צו ליב טאן און וועל צום אויף רופין אלי חיות. זיין לויפין אויש גאר דיא וועלט. טאמיר וועט ווישין אייני פון זיין. פון דעם בארג מיט דעם שלאס הנ"ל. האט ער צום אויף גירופין אלי חיות פון קליין ביז גרוס. און האט זיין גיפרעגט. האבין זיין אלי גיענפירט זיין האבין ניט גיזעהין. האט ער אים גיזאגט. זעשטו מען האט דיר איין נארישקייט איין גירעט. אז דו ווילשט מיך פאלגן. קער דיך

ה ע"ב

שלא ראו. ואמר לו ראה ששטות סיפרו לפניך אם תשמע שוב לאחורך כי בוודאי לא תמצא כי איננו בעולם. והוא הפציר מאוד ואמר שבהכרח הוא בנמצא בוודאי. אמר לו (האדם המסונה להשני למלכות) והנה במדבר נמצא שם אחי והוא ממונה על כל העופות. ואולי יודעים הם מחמת שהם פורחים באויר בגבוה. אולי ראו הר ומבצר הנ"ל. ותלך אליו ותאמר לו שאני שלחתי אותך אליו. והלך כמה וכמה שנים לבקשו. ומצא שוב אדם גדול מאד כנ"ל ונשא ג"כ אילן גדול כנ"ל. ושאל אותו ג"כ כנ"ל. והשיב לו כל המעשה ושאליו שלחו אליו. והוא דחה אותו ג"כ. כי בוודאי אינו בנמצא והוא הפציר אותו ג"כ. ואמר לו (האדם הזה להשני למלכות) הנה אני ממונה על כל העופות אקרא אותם אולי יודעים הם וקרא כל העופות ושאל את כולם מקטן ועד גדול והשיבו שאינם יודעים מהר ומבצר הנ"ל. אמר לו הלא אתה רואה שבוודאי איננו בעולם. אם תשמע לי שוב לאחורך כי בוודאי איננו. והוא (היינו השני למלכות) הפציר אותו ואמר / שבוודאי ישנו בעולם. אמר לו (האדם הב' הזה להשני למלכות) להלן במדבר נמצא שם אחי שממונה על כל הרוחות והם רצים כל העולם אולי יודעים הם והלך כמה וכמה שנים לבקש ומצא אדם גדול ג"כ כנ"ל ונשא ג"כ אילן גדול כנ"ל. ושאל אותו ג"כ כנ"ל והשיב לו כל המעשה כנ"ל. ודחה אותו ג"כ. והוא הפציר אותו ג"כ. ואמר לו (האדם הג' הזה להשני למלכות) שלמענו יקרא שיבואו כל הרוחות וישאל אותם. וקרא אותם ובאו כל הרוחות ושאל את כולם.

ו ע"א

אום. ווארין דו וועסט בוודאי ניט גיפונין. ווארין עש איז ניטא אוף דער וועלט. און דר שני למלכות. האט זיך זייער גישפארט און האט גיזאגט עש מוז בוודאי יוא זיין. האט ער אים גיזאגט. (דער ווילדיר מענטש צום שני למלכות) איך האב איין ברודיר און דער מדבר. און ער איז איין ממונה איבר אלי עופות. טאמיר ווייסן זי. מחמת זי.א פליאין הויך און דעם אויר. טאמיר האבין זי.א גיזעהין דעם בארג מיט דעם שלאס. זאלשטו גיין צו אים און זאלשט אים זאגין אז איך האב דיך גישיקט צו אים. איז ער גיגאנגין כמה וכמה שנים אים זוכין. האט ער ווידיר גיפונין זייער איין גרוסין מענטש כנ"ל. און האט אויך גיטראגין איין גרוסין בוים. און האט אים אויך אוז גיפרעגט וויא דר ערשטיר. האט ער אים גיענפרט די גאנצי מעשה. און אז דר ברודיר האט אים גישיקט צו אים. און ער האט אים אוך מדחה גיווען. באשר עש גיפונט זיך בוודאי ניט. און דער שני למלכות האט אים אויך זייער מפציר גיווען. עש איז בוודאי יוא דא. האט ער אים גיזאגט איך בין איין ממונה איבר אלי עופות. וועל איך זי.א רופין. טאמיר ווייסן זי.א. האט ער צום אויף גירופין אלי עופות. און האט אלי גיפרעגט פון קליין ביז גרוס. האבין זי.א אים גיענפרט זי.א ווייסן ניט פון דעם בארג מיט דעם שלאס. האט ער אים גיזאגט. זעשטו עש איז בוודאי ניט דא אויך דר וועלט. אז דו ווילשט מיך פאלגין קער דיך אום. ווארין עש איז בוודאי ניט דא. און ער (דר שני למלכות) האט זיך זייער גישפארט און האט גיזאגט עש איז בוודאי יוא דא / אוף דער וועלט. האט ער אים גיזאגט. ווייטיר און דער מדבר. גיפונט זיך דארט מיין ברודיר. ער איז איין ממונה איבר אלי ווייטין. און זי.א לויפין אויש גאר דיא וועלט. טאמיר ווייסן זי.א. איז ער גיגאנגין כמה וכמה שנים זוכין. הט ער ווידיר גיפונין איין גרוסין מענטשן כנ"ל. און האט אויך גטראגין איין גרוסין בוים. און האט אים אויך גיפרעגט כנ"ל. האט ער אים אויך גיענפרט דיא גאנצי מעשה כנ"ל. האט אים דער מענטש אויך מדחה גיווען. און דער שני למלכות האט אים זייער גיבעטין. האט ער אים גזאגט. ער וועט אים צו ליב

ו ע"א

ולא ידעו שום אחד מהם מהר ומבצר הנ"ל. ואמר לו (האדם הג' להשני למלכות) הלא אתה רואה ששטות סיפרו לפניך. והתחיל לבכות מאד ואמר אני יודע שישנו בוודאי. בתוך כך ראה שבא עוד רוח אחד. וכעס עליו הממונה הנ"ל. מדוע נתאחרת לבא. הלא גזרתי שיבואו כל הרוחות ולמה לא באת עמהם. השיב לו שנתעכבתי מחמת שהייתי צריך לשאת בת מלכה אל הר של זהב ומבצר של מרגליות. ושאל הממונה את הרוח. מה יקר שם (היינו איזה דברים הם שם ביוקר ובחשיבות) ואמר לו שכל הדברים הם שם ביוקר גדול. ואמר הממונה על הרוחות להשני למלכות באשר שזה זמן גדול כ"כ שאתה מבקשה וכמה יגיעות שהיו לך. ואולי יהי' לך עתה מניעה מחמת ממון ע"כ אני נותן לך כלי כשתושיט ידך / לתוכה תקבל משם מעות. וגזר על הרוח הנ"ל שיליך אותו לשם. ובא הרוח סערה ונשא אותו לשם. והביא אותו אל שער והיו עומדים שם חיילות שלא הניחו לכנס אל העיר. והושיט ידו אל הכלי ולקח מעות ושחד אותם ונכנס לתוך העיר. והיתה עיר נאה והלך אל גביר ושכר לו מזונות. כי צריך לשהות שם כי צריך לשום שכל וחכמה להוציאה. ואיך שהוציאה לא סיפר ובסוף הוציאה:

ו ע"ב

טאן. און וועט פון זייניט וועגן צום אויף רופין אלי ווינטן. און וועט זיין פרעגן
הט ער זיין גרופין. זענין גיקומין אלי ווינטן. האט ער אלי גיפרעגט. האבן זיין
קייניר ניט גיוויסט פון דעם בארג מיט דעם שלאס. הט ער אים גיזאגט (דער
מענטש צום שני למלכות) זעסטו אז מען האט דיר איין נארישקייט דר ציילט. הט
אן גיהובין דר שני למלכות זייער צו וויינן. און האט גיזאגט. איך ווייש עש איז
בוודאי יוא דא. דר ווייל האט ער גיזעהין אז עש איז אן גיקומין נאך איין ווינט
האט זיך דער ממונה אויף אים גיבייזירט וואש האשטו זיך אזו פר שפעטיקט
צו קומין. איך האב דעך גוזר גיווען אז עש זאלין קומין אלי ווינטין. פר וואש
בישטו ניט גיקומין מיט זיין. האט ער אים גיענפירט איך האב מיך פר זאמט.
מחמת איך האב בדארפט אפ טראגין איין בת מלך צו איין גילדינים בארג מיט
איין פערלינים שלאס. האט ער זיך זייער דער פרייט (היינו דער שני למלכות האט
זיך זייער דער פרייט וואש ער האט שון ווכה גיזעהין צו הערין דאש וואש ער וויל). האט
גיפרעגט דער ממונה איבר ווינטין דעם ווינט. וואש איז דארטין טיאר. האט
ער אים גיזאגט. דארט איז אלדונג טיאר. האט זיך אן גירופין דר ממונה איבר
ווינטין און הט גיזאגט צום שני למלכות באשר אזו איין לאנגי צייט וואש דו
זוכשט זי. און וויפיל יגיעות דו האשט גיהאט. בכך טאמיר וועשטו היינט האבין
אמניעה מחמת געלט. על כך / וועל איך דיר גיבין אכלי. אז ווען דוא וועשט אריין
טאן דיא האנט. וועשטו פון דארט ארויש נעמין געלט און האט גיהייסין דעם
ווינט. אז ער זאל אים טראגין אהין. איז גיקומין דר שטירום ווינט און הט אים
אהין גיטראגן. און הט אים גיבראכט צום טויאר זענין דארט גישטאגין חיילות.
און האבין אים ניט גילאזט און שטאט אריין הט ער אריין גיטאן דיא האנט און
דער כלי און הט ארויש גינמין געלט און הט זיין משחד גיווען. און איז אריין
גיגאנגין און שטאט אריין. עש איז גיווען איין שייני שטאט. און ער איז גיגאנגין
צו איין גביר און הט זיך אן גידונגין קעסט. ווארין מען בדארף זיך דארטין פר
זאמין. ווארין מען מוז זעהן מיט חכמה און שכל. מען זאל זיין ארויש נעמין
(און ווא אזו ער האט זיין ארויש גינמין האט ער נישט דר ציילט) צום סוף האט ער זיין
ארויש גינמין:

ו ע"ב

אמן סלה :

נפשינו בכדי' להוציא ⁶⁵⁹ הפושקעלי מיד המכשף והשם ית' עזר לנו בזה שהשגנו את הפושקעלי ממנו, ולכן אמרנו לך שצריכים אנחנו שליח טוב כי רצינו לשלוח ע"י השליח הפושקעלי להמלך, ⁶⁶⁰ אך השליח צריך להיות / איש אשר נוכל לסמוך עליו ואשר יוכל לעמוד בהיכל המלך ולדבר לפני המלך דברי תחנונים. וכאשר אתה אמרת לנו מזה הנער הטיב בעינינו הדבר ומסכים אנחנו לשלוח אותו, ובפרט כעת אשר מוכרחים אנחנו לשלוח להמלך גם הכתב הנשאר מהשני למלך בודאי הדבר יותר יקר מאד, כי בודאי זה הכתב אשר השני למלך כתב להמלך ושהוא אמר שהאגרת הוא דבר גדול לפני המלך ולפני כל העם הוא בודאי דבר גדול מאד אשר לא יערכנה כל הון ⁶⁶¹ וסגולת מלכים שבכל העולם, לכן למען השם תראה שהוא ילך במהרה מכאן ושלא יעצור אותו על הדרך גשם ושלג, רק לילך במהרה כל מה שיכול ולהביא זה הדברים להמלך, ולדבר לו כל מה שאנחנו נשים בפיו קודם שילך. כאשר גמרו היועצים דבריהם

659 היה ולהוציא 660 21... 661 שבקולם

דאס איז [דער מכשף] ⁴⁷⁸ האבין מיר שוין מיט איהם נישט גיוואלט שמיסין פון דעם פישקלי און איבר דעם האבין מיר דעך תיכף גיפרעגט אב דוא קענסט דעם מכשף, ווארין מיר האבין זעך זעהר גיחודשת, ביא אונז איז קיין אנדרי הוה אמינא גיווען אז דוא קענסט אודאי דעם מכשף, ווארין ער קומט דעך אלי מאהל נאך קרייטיכצער אין וואלד אריין, מילא האבין מיר דעך נישט (ט) גי- קאנט פרשטעקן וויא אזו ביסט דוא עטליכי מאהל גיווען ביאם צדיק און האסט אונז נישט גיזאגט אז דאס איז טאקי דער מכשף, און איבר דעם זענין מיר בידי צו איהם גיגאנגין, ⁴⁷⁹ טאמיר וועט מען א מאהל דארפין צווייא עדות דערצו, און וויעדער קען א מאהל איינר דעם אנדריין מיט א ווארט העלפין אז מע וועט ביא איהם זיין, מע האב מיר אויך געזעהן דאס פושקלי צו באקומין ^{10*} כדי עס זאל נישט זיין אין שלעכטי הענד, און מיר זאל מיר עס אפשיקין דעם מלך, ווארין עס האט אין זיך זעהר א גראסי סגולה ביאם שפיעלין און אז עס העט גיבליבין ביא דעם מכשף, און א שלעכטיר מענש העט זיך אויסגילערנט דארויף צו שפילען העט זעהר שלעכט גיווען, איבר דעם האבין מיר דיר גי- זאגט אז דוא זאלסט אונז א גוטין שליח געבין כדי מע זאל מיר זעכיר זיין, אז ער וועט דאס פישקלי ברענגין ביז צום מלך, און וויא דוא האסט אונז פון דעם בחורל גיזאגט איז אונז גיפעלין און איצט וועלין מיר דורך איהם דיא כתבים אויך שיקין צום מלך ווארין דער בריעף און דאס גישריביני ספר וואס דער שני למלך שיקט דעם מלך מוס אודאי אגראסי זאך זיין, מילא למען השם זעהען אז דער שליח זאל וויא אים ⁴⁸⁰ געכסטין אוועק געהן, און זאל אויף דעם וועג קיין שום עיכוב האבין, און זאל דעם מלך דאס אלץ זאגין וואס מיר וועלין איהם זאגין עה ער וועט אוועק געהן, וויא דיא יועצים האבין דאס אויסגיזאגט, זענין

478 קיין צדיק נישט ווער מכשף... הנוסח הסופי כתוב בשוליים 479 ווייל אז ווארין עס האט 480 אולי צריך לקרוא אום

הלכו מהגן. והכפרי הלך להנער לאמר לו להכין את עצמו על הדרך כי הדבר
 נחוץ מאד, אך כאשר בא להנער מצא שהוא מוכן כבר עם הכל מכל כל, כי
 החשק וההתלהבות שהי' להנער לילך להמלך הי' בלי שום שיעור וערוך, ורק
 הכתב מהמכשף עדיין הי' חסר לו. וכאשר התחיל להאיר היום הלך להיער
 לראות ⁶⁶² אפשר יבוא היום המכשף להיער ⁶⁶³ אזי יבקש אותו אודות הכתב
 5 וכן הוה. כאשר ראה את המכשף אמר לו שהוא רוצה לילך למרחקים אך שיש
 לו פחד מסכנת הדרכים לכן מבקש ⁶⁶⁴ אותו ליתן לו קמיע על הדרך להגין
 אותו מפגעים רעים מגולנים וכדומה והנער אמר כך בכיוון בכדי לראות עצמו
 לפני המכשף שהוא אינו יודע שיש לו ⁶⁶⁵ היינו להמכשף הכירות עם כל הגולנים,
 ורק שהוא סובר שהוא כמו כל המכשפים שכותבים קמיעות עם שמות ⁶⁶⁶ להגין ⁶⁶⁷
 עובדי דרכים. והבטיח לו המכשף ליתן לו ⁶⁶⁸ הקמיע. וביום השני כאשר האיר
 היום בא המכשף להיער ונתן להנער הקמיע, והלך הנער להיעוצים ואמר להם
 שהוא מוכן לילך כי יש לו כל מה אשר נצרך על הדרך ונתנו לו הפושקעלי
 מונח בפודלי קטנה והפודלי היה מחותם וגם להאגרת 'והספר' עשו מכסה
 מן העור שלא ⁶⁶⁹ יפסוד הכתב ע"י גשם ודבר אחר. [ולא אמרו להשליח מה
 שנתנו לו רק אמרו לו שנתנו לו דברים יקרים מאד מאד אשר אין דוגמתן בכל

662 אם 663 לב.. 664 היה ביקש 665 חכי.. 666 השיין תוקנה בתוך אות שאיננה קריאה
 667 על 668 הקמיע 669 יעשה הכתב לח

זי'א אורעק גיגאנגין אהיים און דער בעלהבית איז גיגאנגין צו דעם בחורל כדי
 ער זאל איהם אנטרייבין צום געהן און ער זאל קיין שהות נישט מאכין. / וזי'א דער
 בעלהבית איז אבר גיקומין צום בחורל האט ער איהם שוין גיטראפן פון קאפ
 ביז פוס פארטיג, ער האט נור גיווארט עס זאל [אנהעבן צו] טאגין ⁴⁸¹ ער
 זאל געהן צום מכשף אין וואלד אריין און זאל איהם בעטן אום א רעקאמענדאציע.
 5° וכן הוה, וזי'א עס האט נור אנגיהאבין טאג צו ווערין, איז ער גיגאנגין צום מכשף
 און האט איהם גיבעטן באשר ער געהט אין א ווייטער מדינה אריין, בעט ער
 איהם ער זאל איהם מיט געבן א קמיע זי'א זאל איהם אויף דעם וועג באהיטן
 פון גולנים און פגעים רעים. און דאס האט ער אמיסטיג גיטוהן דער מכשף זאל
 מיינין אז ער ווייסט גאר נישט אז דער מכשף האט צוטהן מיט אלי גולנים און
 אלי שטעהן אונטער איהם, נור ער זאל מיינין אז ער האלט איהם פרא מכשף וואס
 שרייבט קמיעות. דער מכשף האט איהם גיגעבן א קמיע, און דאס בחורל האט
 איהם פרא דער קמיע גיצאהלט וזי'א דער סדר איז, און איז צוריק גיגאנגין צו
 די'א יועצים האבין איהם די'א יועצים גיגעבן ⁴⁸² א פערפאקט פידלי [פרא-
 חתמיט] און ווידער דאס בינטיל מיט די'א כתבים [אלץ איז גיווען גוט פערפאקט
 15° אין געוועקסטיר ליינוואנד עס זאל אויף דעם וועג נישט פרא נעצט ווערין]. און
 האבין איהם גיזאגט וואס ער זאל דעם מלך זאגן בעל פה האבין איהם אבר

העולם כולו] ⁶⁷⁰ וגם אמרו לו בסוד מה שיאמר בעל פה לה[מלך ⁶⁷¹ והלך הנער בשמחה רבה / וכמה פעמים על הדרך כאשר פגע בגזלנים עשה א"ע כמו שהוא מהאנשים של המכשף ⁶⁷² והראה להם את הקמיע שהי' לו מהמכשף וכאשר ראו זאת תיכף כבדו אותו ונתנו לו מה שהי' צריך על הדרך, וראש מגזלנים נתן לו תיכף כתב לראש מגזלנים השני וכן אחד לאחר עד שבא בשלום להמלך ⁶⁷³ ומחמת שכפי גמוסי המלך אינם עוזבים לכל איש לבוא תיכף בעצמו להמלך, ורק כ"א אומר מבוקשו ⁶⁷⁴ לשר אחד והשר מביא את המבוקש לפני המלך, לכן ⁶⁷⁵ לא רצו השומרים לעזוב אותו תיכף לפני המלך, אך לקחו ממנו הדברים כאשר היו מחותם ומסרו להמלך, ויקח המלך מתחלה את התכריך אשר הי' ⁶⁷⁶ עם המכסה של עור וכאשר פתח את המכסה ראה האגרת והכיר את הכתב

עמ' 19א

5

10

670 וזהלך 671 הנניר קרוע וחסרה מלה 672 השי"ן תוקנה בתוך אות שאיננה קריאה 673 674 להשרים 675 רמ"ל 676 מכסה

נישט גיזאגט וואס פר אזאכין דא זענין פרפאקט נור ער זאל וויסן ער טראגט דא דיא טהייערסטע זאכין פון דער וועלט, און האבין איהם איאם געלד אויף הוצאו' מיט געגעבין, און אזוי איז זעך דער שליח אוועק גיגאנגן. ⁴⁸³ אויף דעם וועג האבין איהם עטליכע מאהל גזלנים באגעגניט האט ער זיך אויס גיגעבין אז ער איז פון דעם מכשף לייט, און האט גיוויזן דיא קמיע פון דעם מכשף ^{5*} וויא מעהאט נור דערזעהן דיא קמיע האט מען איהם אימדום זעהר פין צו גינימן און (מען) האט איהם גיגעבין צו עסן און צו טרינקן, און איין עלצטיר האט איהם גיגעבין א בריעף צום אנדריין עלצטין ביז ער איז בשלום גיקומין צום מלך. וויא ער איז גיקומין צום מלכס פאלאץ, האט איהם דיא וואך נישט גיוואלט אריין לאזן, און האבין גיזאגט צום מלך דארף מען קיין שום מענשין נישט לאזן נור ער מוס פריהר זאגן זיין מבוקש וואס ער דארף / איינים פון די ראטס הערין, און עס איז גיקומין איינר פון דיא שררות און האט איהם גיפרעגט וואס ער ⁴⁸⁴ דארף צום מלך. האט ער גיזאגט ער איז גישיקט צום מלך פון צווייא מענשין וואס ער קאן זיין נישט, נור ער האט דעם מלך ⁴⁸⁵ צווייא פעקליך צו איבר געבין, ⁴⁸⁶ איינס וועט ער איהם געבין דורך דעם ראטהס הער, דערנאך אבער מוס ער איהם דאס אנדרי אלליין איבר געבין. וואריין ער דארף דעם מלך עפיס אויך בעל פה צו זאגן. וכן הוה דער ראטס האר איז גיקומין און האט ביאם שליח אפגינעמין דעם פעקילי מיט דיא ⁴⁸⁷ 'כתבים' און האט דעם שליח אריין גיפירט אין איין חדר פון דעם פאלאץ, ער זאל ווארטן ביז דער מלך וועט פאנוואלן ער זאל פר איהם קומין. וויא דער מלך האט דיא געוועקסט ליינוואנד אראפגינעמין ⁴⁸⁸ האט ער תיכף דרקענט דאס כתב פון

עמ' 59

15*

20*

483 אויף דעם וועג האבין איהם עטליכע מאהל 484 האט 485 איין... 486 ביזיין מוס ער איהם אלליין איברגעבין, נור פריהר וועט ער איהם אפגעבין איין פעקיל, 487 שריפטען 488 א

יד של השני למלכות ונעשה מלא שמחה ⁶⁷⁷ וקרא את האגרת ⁶⁷⁸ וזה הי' תמצית האגרת. אדוני ידעתי שהי' אומרים שאני עזבתי אותך ⁶⁷⁹ ונעשיתי חבר לשונא שלך, אך אני יודע בודאי שאתה היית יודע האמת שאני הלכתי ⁶⁸⁰ ממך רק בכדי להציל את הבן מלך אשר ⁶⁸¹ לקחו השונאים לשביה. בכך אני מודיע לך שהשונא מסר לי הבן מלך שאני אשגיח עליו, אך הייתי ⁶⁸² מפחד א"ע ⁶⁸³ שאפשר יבוא להשונא על המוח להמית את הבן, בלא ידיעתי ⁶⁸⁵ ואמרתי להשונא שדעתי הוא להמית את הבן מלך, כי למה לנו שהוא יחי' ומי יודע מה ילד יום ויקח הוא את המלוכה. והסכים השונא לדברי וציוה שאני אהרוג אותו ולקחתי את העבד שלי אשר הייתי יוכל לסמוך עליו מאד, ונתתי לו את הבן מלך ⁶⁸⁶ וילבש את העבד אותו ואתן הבן מלך כמו כפרי והלך מאתנו למדינה ⁶⁸⁷ אחרת, ואני

677 וקרא בהאגרת 678 וזה כתוב באגרת כך, אדוני 679 ואת 680 עם בנך 681 נל... 682 כתיבא לנפשי 683 שלא לע... 684 ול... 685 [ובפרט שראיתי שכל האנשים אשר הלכו מהמלך בתחלה עמדו כולם להשונא] 686 להוליך אותו 687 וז

דעם שני למלך. האט ער זיך זעהר דערפרייעט, ⁴⁸⁹ און האט געזיך די חתימה פון דעם בריעף אויפגיריסין און האט גיגעבין דעם בריעף דעם טעקעטיר זיינים ער זאל איהם הויך לעהנין. דאס תמצית פון דעם בריעף איז אזוי גיווען. אדוני מלך איך ווייס מעהאט אויף מיר גיזאגט איך בין פון דיר אנטלאפן גיווארין און בין צוגישטאנן צו דיין שונא ווייל ער האט דיך גובר גיווען. נור דוא האסט דאס אויף מיר אודאי נישט גיגלייבט. איך בין איבר דעם צו דיין שונא גי' גאנגין, כדי איך זאל קענין ⁴⁹⁰ דיין בן יחיד וואס ער האט איהם אין שביה אריין גיגעמין ⁴⁹¹ ביאם לעבין דערהאלטן. גאטט האט מיר גיהאלפן או דיין ברודר האט מיר דיין בן יחיד איבר גיגעבין איך זאל איהם פילויין. אמאהל אבר איז מיר אינגיפאלין גאט ווייסט וואס קען זיך נאך טוהן. איפשר וועט איהם אמאהל אינגיפאלין און וועט דעם בן יחיד הרגנין בין איך צו איהם גיגאנגין און האב איהם גיזאגט, צו וואס טויג דאס אונז מע זאל מיר דעם בן יחיד האלטן ווער ווייסט וויא / אזאך דרעהט זיך איבר ⁴⁹² איפשר וועט ער נאך אמאהל גי' וואר ווערן ווער ער איז און האט אברירה צו זיך מעגשן צו באקומין, און וועט אונז מעשים טוהן, און טאקי נאך דעם פאטירס טאד קען ער קומין צו דער מלך כה ע"כ איז מיין דעה ⁴⁹³ 'מע' זאל איהם הרגנין. מיין עצה איז דיין ברודער גי' פעלין. וויא ער האט מיר פאזוואליט איך זאל איהם הרגנין האב איך גינמין מיין קנעכט א זעהר עהרליכר גיטרייער מענש ⁴⁹⁴ וואס איך האב מיך גיקאנט אויף איהם פרלאזין, און האב גיהייסן ער זאל זיך ⁴⁹⁵ פויעריש אנטוהן און זאל ⁴⁹⁶ 'מיט דעם קינד' אוועק געהן אין א וואלד אריין און זאל זיך דארט באזעטצן און זאל ⁴⁹⁷ 'עס' אויסגעבין פון זיין קינד. 'און' איך האב ⁴⁹⁸ גי'

489 האט 490 דעם 491 ביא מציל 492 יד אחרת מחקת דרעהט זיך איבר ורשמה מעל לשורה פיהרם זיך 493 איך 494 אין האב 495 אין דעם 496 איהם 497 היה זאל דאס קינד פון זיין קינד וויפנעבין 498 אבר

לקחתי ילד אחר מת וקברתי אותו, והחזרתי הבגדים של הבן מלך להשונא והאמין לי שהרגתי את הבן מלך ואח"כ⁶⁸⁸ דברתי עם איזה אוהבים שלי אשר הייתי יוכל לסמוך עליהם והוציאו קול שמצאו אותי ביער נהרג, והגם הדאקטער של השונא קיבל שוחד ממני ונתן גביית עדות שראה את ההרוג ושאני ה' ההרוג. והלבשתי⁶⁸⁹ א"ע⁶⁹⁰ במלבושים פשוטים, והלכתי לזו המדינה 5
אשר אני כעת יושב בה וגם העבד שלי עם בן מלך בכאן וכלם סוברים שהבן מלך הוא בן של העבד אשר הוא כעת כפרי, ואני בתחלה כאשר באתי למדינה זו וראיתי שכולם גולנים עמדתי לפנים לה[ם] ונעשיתי לפנים ג"כ גולן, אך הייתי משמר א"ע שלא לג[נול] ורק להראות⁶⁹¹ בעיניהם גולן, וזאתי עמ' 19
איפשר אמצא במדינה איזה אנשים כשרים להתייעץ עמהם איך להציל המדינה 10
מהגולנים אך ראיתי שמעט מאד האנשים הכשרים, וראיתי שאין לעשות

688 לו.. 689 היה והלביש 690 לבוש 691 הנני קרוע וחסרות שתי מלים 692 ואמרתי לרשום אצלי כל העשיות שלהם, פרי שכתובות העת שתנבחר מלכותך בכל המדינות לספר לך כל המעשים אשר עשו בבדי לענוש אותם ולהפיר כל הרע מהמדינות, וגם

נימין⁴⁹⁹ דיא קליידרליך פון דעם קינד און האב זיין מיט בליט באפלעקט און האב זיין דיין ברודר גיוויזין 'און' איך האב דאס קינד גיהרגת. דער נאך האבין א פאר גוטי פריינד פון מיר א שם גימאכט אז זיין האבין⁵⁰⁰ א גיהרגת קינד גיפונין אין וואלד. און א דאקטיר האט גיגעבין א באשרייבונג פון דעם קינד אקוראט אזו וויא דער בן יחיד איז גיווען, און דער נאך איז דיין ברידר אוועק פון⁵⁰¹ 'דארט האב' איך⁵⁰² מיך פרקלייד און האב גימוזט מיט איהם] 'ביז' אהער 'אין' א וואלד אריין,⁵⁰³ 'און' מיין קנעכט האט זיך 'אויך דא' באזעצט 'אין וואלד'. איך האב אביר אקוק גיגעבין אז דא איז פרהאנדן א מכשף וואס האט אנגיפלאדניט זעהר איאם גולנים און⁵⁰⁴ דיין ברודר איז צוגישטאנן צום מכשף, האב איך גיזעהן, אז דא איז איממיגליך איך זאל דעם בן יחיד אהיים שיקין אדער איך זאל אהיים קומין. ווארין א עהרליכר מאן קאן דא גאר נישט דורכקומין בין איך צו גישטאנן צו דיא גולנים, און האב מיך גיהיט איך זאל ח"ו נישט ראביווין און קיינים נישט הרגין. און האב מיר גיטראכט טאמיר וועט דר עבירשטיר העלפין איך וועל דא באקומין עהרליכי לייט און מע וועלמיר קענין עפיס א האזבאר* גיפיגין מע זאל⁵⁰⁵ דעם מכשף מיט דיא גולנים אויס- 15°
רייסין. איך האב אבר / גיזעהן, אז ערליכי לייט זענין שוין וועניג דא, און דאס ביסיל וואס זענין דא,⁵⁰⁶ באהאלטין זיך אין דיא לעכיר, ווארין עס איז גאר סכנות נפשות⁵⁰⁷ אפילו א ווארט צו רעדן א קעגין זיין, איברדעם האב איך עמ' 61

499 דא 500 א קינד 501 היה פון דאנין און איך בין אויך אוועק און בין ניקומין 502 איך האב 503 וויא 504 איך 505 דיא 506 בע.. 507 גור

* ראה פירוש התיבה בהערה לטקסט ביידיש בעמ' 147, 196.
° אשר להערכה זו של המצב השווה לעיל, עמ' 39 ואילך.

כעת שום דבר גדול, וגמרת בדעתי שלא לעשות כלום ורק לרשום כל העשיות של הגזלנים⁵ בכדי ששכיבוא העת שתגבור מלכותך בכל המדינות כאשר מחיוב להיות⁶⁹³ אזי תראה להכרית כל⁶⁹⁴ הגזלנים⁶⁹⁵ וראיתי⁶⁹⁶ שכל הגזלנים קבלו⁶⁹⁷ מכשף אחד לראש עליהם ורק לפנים אומרים שיש להם מלך כי המכשף אצלם יותר ממלך (לעיין בתחלת הסיפור דברי הגזלן אשר שחק מהמכשף) * ומעת אשר קיבלו המכשף עליהם התחילו לחקור בחורין ובסדקין אחר כל איש ישר וטוב והורגים אותו⁶⁹⁸ ומחמת שאני הייתי ביניהם עשיתי כל מה שביכולתי להציל אותן אנשים בסתר, אך פעם אחד דברו להרוג איש ישר אחד ולא הי' בשעת הדיבור רק אני ועוד שני אנשים ואמר ראש הגזלן לאותן שני אנשים שהם יהרגו זה האיש הישר, ואני הלכתי תיכף בלילה

693 אזי 694 הרשעי 695 זבנת 696 שהגזלנים הורגים כל איש 697 עליהם 698 היה אותן

מיר אפגיקלערט, איך זאל מיך נישט וויסידג מאכין און זאל אבווארטין ביז דער עבירשטיר וועט העלפין אז דיא צייט וועט קומין מע זאל דיא פושעים אויסרייסין. און דער ווייל האב איך מיר אלצדינג אויף גישריבין וואס פר א צרות דער מכשף און דיא גזלנים טוהן דא אן דעם לאנד, כדי אז עס וועט צייט זיין זאל איך דיר דאס אלץ איבר געבין. און דאס איז דאס ספר וואס איך⁵⁰⁸ האב גישריבין. דוא וועסט זעהן אויס דיא מעשיות וואס שטעהן אויפגישריבין אז באלד וועלין זיין גאר קיין אמונה האבין אין גאטט, איצט האלטין זיין פון דיר גאר נישט נור לפנים⁵⁰⁹ זאגט מען אז דוא ביסט אמלך אבר דער מכשף איזט בייא זיין דער מלך, ער איז אפילו מעהר וויא א מלך ווארין זיין האלטין⁵¹⁰ 'פון' איהם וויא⁵¹¹ 'פון' גאטט. און פון דער צייט אן, וואס מע האט דא אנ- גיהויבין צו גלייבין אין דעם מכשף זיכען זיין נאך אימרום ווא עס איז נור דא א עהרליכר מאן⁵¹² זעהן זיין איהם צו פרטראכטין מע טוהט איהם אן יסורים וואס⁵¹³ 'עס איז גאר נישט צום אויסהאלטין' ביז ער מוס צו זיין צושטעהן. און כל זמן איך בין צווישין זיין גיווען, האב איך גיטוהן וואס איך האב נור גיקענט, אזולכי מענשין פון זעהרי הענד מציל צו זיין.⁵¹⁴ איינמאהל אביר בין איך מיט צווייא גזלנים ביאם עלצטין גולן אין שטיב גיווען האט דער עלצטר⁵¹⁵ 'רעני צווייא' א באפעהל גיגעבין⁵¹⁶ 'זיין' זאלן איינים הרגנין.⁵¹⁷ און איך בין גי-

508 שיק דיר דא 509 הייפט 510 אויף 511 אויף מחיקת המהדיר 512 ה... 513 זענין נישט ערהערט 514 נור 515 זאגט 516 מע — אחרי זאלן נחקק מער 517 און איך בין

אולי רמז לחיבורו הגרמני של פרל 'על מהות כת החסידים'. מוטיב זה חוזר אחר-כך כמוטיב מרכזי של ה'בוך' גם בספרו מגלה טמירין.
* הערתו זו של פרל, שחסרה בטקסט המקביל, מתיחסת לעמ' 146. בידיד חסרים שם דברי השחוק של המכשף.

והצלתי אותה, וכאשר באו השני גולנים לזה האיש לא מצאו אותו והלכו בחזרה לראש הגזולן ואמרו לו עתה אנחנו רואים שפלוני בן פלוני הגזולן (היינו שאמר השם של השני למלך אשר היו מתווכים אותו לגזולן) הוא ⁶⁹⁹ אינו גזול באמת כבר כמה פעמים כאשר ⁷⁰⁰ הי' לנו פקודה מהמכשף להרוג איש אחד לא מצאנו ⁷⁰¹ האיש אח"כ ⁷⁰² אך לא היינו יודעים מי הוא זה אשר מגלה הסוד אבל עתה ידענו בבירור שרק הוא עושה זאת כי כאשר אמרת לנו הפקודה להרוג את האיש לא הי' שום בן אדם רק ⁷⁰³ אנחנו והוא ⁷⁰⁴ וכאשר באנו בשני שעות אח"כ לזה האיש לא מצאנו אותו, כי ברח מביתו, ובודאי הוא גילה לו כל זאת. ויאמר ראש הגזולן לתפוש אותי ולהביא אותי בשלשלאות לפניו והוא ישפוט אותי. והמזל שלי הי' שאני התבאתי א"ע בשעת מעשה בבית הראש שלנו ⁷⁰⁵ לשמוע מה שידבר עם השני גולנים אודות זה האיש אשר ציוה להרוג[ג]

699 גזולן 700 היינו רוצים להרוג 701 היה מצאו 702 אבל לו 703 אתה 704 ואני... 705 בכדי

גאננין תיכף ביא דער נאכט און האב דעם מודיע גיווען ער זאל אנטלאפן, וויא דיא צווייא גולנים זענן צו דעם גיקומין און האבין איהם שוין נישט גיטראפן, זענן וויא גיגאננין צום עלצטין און האבין איהם גיזאגט, הער אויס אצינד וועט מער אודאי אז דער און דער (זיין האבין מיין נאמין גיזאגט וויא איך האב ביא זיין גיהייסין) איז נישט קיין גולן. עס האט זיך שוין עטליכע מאהל גיטראפן אז ⁵¹⁸ מיר באקומין א באפעהל עמיצין צו הרגנין און דער נאך אז מיר קומין צו יענים איז ער שוין נישט דא. [האבין מיר תמיד א חשד אויף איהם גיהאט] מיר האבין אבר פארט נישט גיקאנט וויסן ⁵¹⁹ אודאי אז ער איז עס צינד אביר וויסן מיר עס אודאי ווארים אז דא האסט אונז 'נעכטין' דעם באפעהל גיגעבן ⁵²⁰ איינים צו הרגנין איז קיינר נישט גיווען אין שטיב נור ער, און מיר בידי זענן פון דיין / שטיב ביז האלבי נאכט נישט ארויס גיגאננין, און פון דיר זענן מיר גיגאננין צו דעם וואס דא האסט אונז געשיקט מע זאל מיר איהם הרגנין און וויא מיר זענן אהין גיקומין איז דאס הויז און אויסגירוימט גיווען גלייך עס האט דאריינין קיין 'מאהל קיין' מענטש 'נישט' גיוואהנט. דאס האט ⁵²¹ בודאי קיינר נישט גיטוהן נור ער. וויא זיין האבין דאס דעם עלצטין דרעעהלט איז ער גיווארין רוצח און האט גיהייסן זיין זאלין אויף מיר טשאטוויק, און וויא זיין וועלין מיד בעקומין זאלין זיין מיד אין קייטין נעהמין און צו איהם ברענג' גיין. דא מוס א גאנצי חברה זיין [האט ער גיזאגט] איך וועל איהם אזוני ⁵²² ענוים אנטוהן אז ער וועט מיסין אויס זאגן, ווער אין דעם קניפעל שטעקט. מייך מזל איז גיווען אז איינר פון דעם איבריגען עולם וואס איז דארבייא גי' שטאנין איז מיר אגוט פריינד גיווען. האט ער מיר עס תיכף מודיע גיווען, בין איך אנטלאפן גיווארין. דאס האט דיא משפחה נאך מעהר פעדראסין און

518 טעב... 519 ווער דאס איז 520 דעם 521 היה האב 522 קיין...

אותו, בכדי לידע מה לעשות עמו האיך להטמין אותו טו[ב אם י]צוה⁷⁰⁶ לחפש אותי מאד, ושמעתי מה...⁷⁰⁷ והלכתי /⁷⁰⁸

[לאחר שהגולן־המשנה למלך גילה באיגרתו את מסיבות פציעתו, מביע הוא את מורת רוחו מכוח השפעתם של הגולנים במדינה. אפילו מרהיב משהו עוז בנפשו להתלונן עליהם בפני המלך, גורמים הם בתחבולותיהם שתלונה זו לא תגיע אל תעודתה ורודפים הם את יריבם עד חרמה. מקוה הוא בכל זאת שאיגרת זו תגיע ביום מן הימים אל המלך ושתגיע אותו לבער את הגולנים מן המדינה. כן מגלה הוא באיגרתו, ששמר תמיד כבבת עינו את הפושקעלי (תיבת־הזמרה) ואף חירף את נפשו למענה. הוא לימד את בן־המלך לנגן בה, אך כשהגולנים

706 שתי מלים מסושטשות ששוחזרו 707 הדף קרוע וחסרות שלוש מלים 708 אבד דף ; להלן מובאת תמצית הטקסט החסר על־פי הנוסח המלא ביידיש

דער עלצטיר האט א באפעהל גיגעבין⁵²³ עטליכי פון זייני לייט זאלין ריזן⁵ פר שטעלין פר באדינטי וואס געהן נאפאלאוואני און ער האט זיך אנגיטוהן וויא א פריץ וואס געהט נאפאלאוואני און האבין מיטיגימין הונד און זעגן אזו גיגאנגין כלומרשט פאלאוויין אין אמת אבר זעגין זייא גיגאנגין מיך זיכען. וויא איך האב זייא דערזעהן אין וואלד האב איך אנגיהויבן צו אנטלאפן זייא אבר נאך מיר,⁵²⁴ וויא זייא האבין גיזעהן זייא וועלין מיך נישט קעגין חאפן [און איך בין שוין נישט ווייט פון דעם וועג]⁵²⁵ האבין זייא אנגיהויבן אויף מיר מיט דיא ביקסין צו שיסין. (דא האט ער אלץ דערציילט וואס ער האט דעם בעלהבית ערצעהלט און וואס מיר וועסין שוין פון דעם בעלהבית וואס האט יעס¹⁰ דערצעהלט דיא יועצים) איך בין מיך דארויף זעהר מצער וואס איך זייא (!) דיא מדינה איז זעהר שלעכט, איאם מענשין זעגן טאקי פראסטי גור לנים און איאם זעגן בטבע גיט שלעכט גור עס דאכט זיך זייא שוין אז דאס אלץ איז רעכט. הכלל לאז זיין וויא עס וויל, זייא לאזין קיין שום קלאג נישט צו צו דיר. ווען עס דאוואויט זיך יוא איינר און שרייבט עפס צו דיר⁵²⁶ ווערין זייא גיוואר און לאזין דיא⁵²⁷ 'בקשה' צו דיר⁵²⁸ נישט קומין און פארשין אויס ווער עס האט דאס גיטוהן.¹⁵ און דער ווערט⁵²⁹ זעהר⁵³⁰ 'שטארק' פר שווארצט. איך האב דערפין נאך מעהר עגמת נפש וואס איך זעה, זייא האבין שוין מיך אויך פרזארגט ווארין איך בין זייער קראנק / גור איך בין בטוח אין הש"י אז דער סוף מוס פארט גוט זיין, איבר דעם שרייב איך אלץ אויף כדי אז גאט וועט געבין אז איינר וועט קעגין צו דיר דאס ברענגין זאלסטו רחמניות האבין אויף דער מדינה און זאלסט זייא אויסלעזין פון דיא גולנים. גם זאלסטו וויסין אז דאס פישקילי האב איך תמיד בייא מיר גיהאט, און האב דעם בן יחיד גי־לערנט⁵³¹ כל הנגונים דארויף צו שפיעלין גור דענצמאהל וויא דיא 'גולנים'

523 מע איינר 524 און האבין 525 און דא איז 526 א 527 שריפט 528 נישק... 529 ווארי 530 גיט 531 דארויף

ירו בו ופצוהו נטלו ממנו גם את הפושקעלי. מאמין הוא בכל זאת שבבוא הזמן חתגלה מחדש. עם סיום הקריאה באיגרת נחקבל הנערה השליח לפי בקשתו המיוחדת עלידי המלך. לאחר חקירה ודרישה כללית בדבר זהותו וזהות שולחיו, הלא הם יועצי המלך האבודים, נפתחת בנוכחותו של הנערה השליח התיבה החתומה — ומתגלית בה בפני הנוכחים אותה תיבת זמרה (הפושקעלי). למראה מספר הנערה השליח המופתע ברוב התרגשות שכבר ניגן בה. ואכן מוכיח הוא בו במקום את כושרו לנגן בה ומעיד על עצמו שאמנות זו קיבל מרבו,

האבין אויף ⁵³² מיר גישאסען, ⁵³³ וויא איך בין אנ(י) דיר גיפאלין און זייא זענין צו גילאפין צו מיר און האבין ביא מיר אלצדינג אוועק גינעמין האבין זייא דאס פישקלי אויך צו גינומין, און איך ווייס איצט נישט ביא וועס דאס פישקלי געפינדט זיך איצט, נור איך האף צו הש"י אז עס וועט מיט דער צייט זיך געפינין ווארום דיא גולנים ווייסן אפילו נישט וואס דער מיט צו טוהן. וויא ⁵ דער מלך האט דאס אלצדינג אויס גיהערט, איז גיקומין דער ראטהאר און זאגט אדוני מלך דער שליח וואס האט דאס אלץ גיבראכט בעט זעהר ⁵³⁴ ער זאל פר דיר קומין ער דארף דיר נאך עפיס בעלפה צו זאגין פון דיא צווייא וואס האבין איהם גישקט. ⁵³⁵ ווער זענין דיא צווייא וואס ⁵³⁶ האבין געשיקט דעם שליח [פרעגט דער מלך] איך ווייס ניט זאגט דער ראטסהער ער ווילל קיינים נישט זאגין נור דיר אליין, לאז ער אריין קומין זאגט דער מלך. דער ראטסהאר האט דעם שליח אריין גיבראכט, וויא ער איז אריין גיקומין האט ער גימאכט ⁵³⁷ אפיין קומפלימענט גלייך ער העט גיווען שוין כמה שנים ביאם הויף, עס האט זיך אליס גיחידישט. דער מלך פרעגט איהם ווער ביסט דוא, האט ער גיענטפערט ¹⁵ איך בין דעם און דעם פויערס א וזהו (ער האט גיזאגט דעם נאמין פון דעם ערשטין פויער וואס ⁵³⁸ האט 'איהם' דערצאגין) ווער האט דיר אהער גי- שיקט צו מיר, האט איהם דער מלך ווייטר גיפרעגט, דער און דער און דער און דער (דא האט ער גיזאגט דיא נעהמין פון דיא צווייא יועצים וואס האבין איהם גישיקט) וויא דער מלך האט דיא נעהמין דער הערט האט ער זיך אנגירופן ²⁰ לעבין מייני צווייא עהרליכי יועצים אויך נאך וואס טוהן זייא, האבין זייא דיר אבריעף מיט גיגעבין. ניין זאגט דער שליח נור דא אין א פרחתמנת פודלי האבין זייא מיר עפיס מיט גיגעבין פר א סימן אז וואש איך וועל דיר זאגין זאלסטו מיר גלעבין. ער דערלאנגט דעם מלך דאס / פרחתמתי פודלי דער מלך רייסט אויף ⁶⁴ עמ' דא חתימה און מאכט אויף דאס פודלי. נעהמט ער ⁵³⁹ דארויס ארויס דאס גילדני פושקלי מיט דיא אבנים טובות. וויא דער שליח האט דאס דערזעהין, ²⁵ האט ער אנגיהאבין זעהר צו פלאטערין. 'וויא' דער מלך האט דאס דרזעהין פרעגט ער דעם שליח וואס פלאטערסטו אזו קענסט דוא דאס פושקלי, ⁵⁴⁰ ניט איינמאהל זאגט דער שליח האב איך אויף דעם פושקלי געשפיעלט. דער מלך גיט איהם דאס פישקלי און דער שליח האט אנגיהאבין דארויף צו שפיעלין אז ³⁰ דיא גאנצי שרי מלוכה זענין אקירשט ניט אויסגיגאנגין פר מתיקות. ווער האט

532 תיבה זו מחוקה בכה"י; תיקון המהדיר / 'נאך' ביד אחרת 533 און
534 דוא 535 און דארף דיר 536 דער זייא 537 זעהר 538 ער 539 ארויס 540 אב

הוא המשנה למלך שברח. על-פי סימן מובהק זה מזהה המלך הנרגש בשליח את בנו האבוד ומצווה מיד לבשר לנתיניו את המאורע של התגלות בן-המלך האבוד. לאחר מכן מזמן הוא את שריהמלוכה, בנוכחות בן-המלך, וזאת כדי לסכם עצה בצוהתא כיצד לבקר את הגולנים מן המדינה. מצוה הוא שיקראו בפני הנועדים מספר הזכרונות של המשנה-למלך הנ"ל אודות רוע מעלליהם ותעלוליהם של הגולנים. מוכן הוא להסתפק בשמיעת איאלה סיפורים בלבד, אלא שבן-המלך טוען בהתעוררות שדברים אלה שבספר הזכרונות הם כטיפה מן הים ומוסיף גם משמם של אותם יועצים ששלחוהו על מעשיהם של הגולנים ועל מהותם].

עמ' 20א

התחיל לספר המעשים רעים שלהם. אך אמר הבן מלך שבני המדינה נתגשמו כ"כ שאין רואים ואינם מרגישים עוד צרותיהם וסכלותיהם, כי ⁷⁰⁹ יש להם אמונה

709 הם מאמיני..

דיך גילערנט דארויף שפיעלין מיין רבי זאגט דער שליח און האט אנגיהאבין צו דרעעהלין ווער זיין רבי איז גיווען וואס פראפנים ער האט גיהאט, און וויא אזוי זיין טויט איז גיווען [און וויא ער האט איהם פראדעם טויט אגוטין פריינד איבר גיגעבין] דער מלך האט איהם נישט גילאזט אויסרעדן און איז איהם גיפאלן אויף דען האלז און האט אנגיהויבן פראגרויס שמחה צו וויינין. מיין ⁵⁴¹ ^{5°} ליעבר וזהו האב איך דיך וויעדער גיפונגן איך ווייס ניט וויא אזוי גאט דרפר צו דאנקן נישט אליין פראדעם וואס דוא לעבסט נאך, נור נאך פראדעם וואס דוא ביסט אזו גוט ערצאגן גיווארדין דורך מיין שני למלך. און דער נאך דורך זיין פריינד. און וויא איך זעה האט דעך גאטט בייאם לעבין דערהאלטן דוא זאלסט דיא מדינה דראטטוין. ווארין וויא איך זעה וועט זיא דעך גאר צו גרונד געהן ח"ו. דער מלך האט אויף דער שטעל גיהייסן מע זאל ⁵⁴² מיט טראמפעטן און פויקן אויסרופין אז דער בן מלך איז גיקומין און דיא גאנצי מדינה זאלין זיך פרייען און האט זיין [אויף איין יאהר] כל הנתינות ⁵⁴³ גיגענקט. דער נאך האט דער מלך גיהייסן אלי שרי המלוכה זאלין זיך צום הויף קומין, מע זאל זיך באראטהין וויא אזו מעזאל דער מדינה פון דיא גולנים העלפין. וויא ^{15°} דיא שרי מלוכה זענן זיך צום הויף גיקומין האט זיך דער מלך גיזעצט אויף דר שטוהל און דער בן מלך לעבין איהם. האט צום אליים ערשטין דער מלך גיהייסן מע זאל אויס דעם געשריבענן ספר פון דעם משנה למלך דיא אויפ-גישריבענן מעשיות פון דעם מכשף און פון דיא גולנים לענן / איינר פון דיא שרי המלוכה האט אנגיהויבן אויס דעם ספר דיא מעשיות צו דרעעהלין. דער מלך האט אביר נישט גילאזט דאס גאנצי ספר אויסלעהנן עס איז גענוג זאגט דער מלך דאס וואס מע האט שוין גילע'הנט ⁵⁴⁴. דארויף האט זיך אנגירופין דער בן מלך, אדוני מלך אדאס וואס מעהאט ביז אהער גילעהנט איז כטיפה מן הים וואס אין דער מדינה טוהט זיך דורך דעם מכשף. דיא צווייא יועצים וואס מיך האבין גישקט האבין נישט גיוויסט וואס אין דעם ספר שטעהט, נור זיין האבין ^{25°} מיר גיזאגט בעל פה איך זאל דא אלצדינג דרעעהלין וואס איך ווייס, דאס

עמ' 65

20°

גדולה בהמכשף ובהגזלנים שנראה להם שמי אשר מדבר דיבור לא טוב עליהם
הוא כופר ממש, וכל אשר סובלים מהגזלנים נראה להם שכל הסבלנות טוב
עבורם ⁷¹⁰ ושע"ז יהי' להם עולם הבא, ומשמחים א"ע בהצרות הבא להם ע"י
הגזלנים. והרבה מבני מדינה אשר געשו על ידי המכשף והגזלנים עניים כי לקחו
כל אשר להם, ולא נשארה להם בבתיהם אפילו מה לאכול ובכל זאת הם מלא
שמחה מזה שנעשו על ידיהם עניים, ושעל ידיהם שכחו את המלך האמת שלהם.
ובאם שהמלך ישלח לבקר את ⁷¹¹ המכשף והגזלנים, אזי יהי' מרידה בין כל
בני המדינה כי לפי דעתם הוא דבר בלתי אפשר שהמלך לא יאהוב את המכשף,
לכן עצתי לשלוח בשתיקה איזה אנשי חיל עמי, וליקח עפ"י חכמה את המכשף
ולסגור אותו בכבלי ברזל ⁷¹² והעולם ⁷¹³ לא ידעו היכן הוא. ואח"כ לשלוח

710 המ"ם הסופית תוקנה בתוך אות שאיננה קריאה 711 הגזלנים והם.. 712 ואח"כ לשל..
713 במקור והועלים

ארגסטי איז או דער גרעסט טהייל פון דער מדינה ווייסן גאר נישט אז דיא
מעשים פון דעם מכשף און פון זייני לייט זענען שלעכט. זייא האבין אן דעם
מכשף און אן זייני לייט אזא א גרויסי אמונה אז וואס פרא צרות זייא האבין
דורך זייא דאכט זיך זייא אז דאס איז גוט. און ווער עס דאוואויט זיך א ווארט
אויף דעם מכשף אדער אויף זייני לייט צו רעדן דעם האלטן זייא פרא א ימח-
שמוניק. און וואס זייא ווערין דורך דעם מכשפס לייט אלץ מעהר פרשווארצט
דאכט זיך זייא אלץ דורך דעם האבין זייא עולם הבא. און פרייען זיך נאך דר-
מיט וואס מענעמט זייא דעם מארח אויס דיא ביינר ארויס, עס זענען דא אגוזמא
מענשין אין דער מדינה וואס זענען דורך דעם מכשפס לייט בדיל דל גיווארין.
זייא האבין נישט אשטיקל בראד, ווייב און קינד שטארבן פרא הונגר, און ⁵⁴⁵
זייא מיינען דיא וועלט איז ⁵⁴⁶ רייער אבי ⁵⁴⁷ זייא האבין גור דיא זכ"י אזו
א עלצטין גולן אנצוקוקן זייא ווייסן אפילו ניט צו איז פרהאנדן א מלך איבר
דער מדינה איך ווייס אודאי אז מע וועט שיקן אהין בעל מלחמות מע זאל
אויסרוימין דיא גולנים וועט א מרידה ווערין אין דער מדינה, חאטשי זענען
לעולם אלי שליםזאלניקיס, און אז עס וועלן זיך דארט גור זעלנר ווייזן
וועלן זיך אלי אין דיא לעכיר פרקריכין איז פארט א עבירה אזא פיל מענשין
נעביך צו איבר שרעקן. ⁵⁴⁸ ריפרט כמעט אלי זענען דעך גור פערפיהרט, ע"כ
איז מיין דיעה מע זאל מיר גור מיט געבין ⁵⁴⁹ זעלנר אי דאס זאלן זייא זיך
פרשטעלין, און ווידער זאלן מיט מיר פאהרין גוטי פרומע לייט 'און' איך
וועל פרייהר זעהן ⁵⁵⁰ דעם מכשף און עטליכע עלצטע גולנים גאנץ שטילירייד
צו בעקומין. און ⁵⁵¹ זייא תפוס נעהמין. דערנאך זאלן דיא פרומע מענשין ארום
פאהרין אין דער מדינה און זאלן דעם עולם שטראפן, און זאלן) ספרי מוסר

545 ער 546 זיין 547 ער 548 ווארין א יאם 549 עטליכע 550 שטילירייד
551 דער נא..

אנשים צדיקים להוכיח את העם ולדבר על לבם, ולהראות להם שעל פי נמוסי וחוקי המלך כולם ⁷¹⁴ 'עושים' נגד הציוה של המלך ⁷¹⁵ כי רוב מהם אינם יודעים שדרכיהם הוא נגד רצון המלך ובאם ⁷¹⁶ שאנשי המלך יראו להם בראיות ברורות שעושים נגד ציוה המלך יחזרו בתשובה ויתחרטו על כל עוונותיהם, ואותן אשר בכיוון הם גולנים להרבות ממון ולקבץ עשירות אותן ⁷¹⁷ ילקחו תפוס בכבלי ברזל, ובאם לא יחזרו בתשובה לבער אותם מן המדינה* ואני אלך עם האנשים הצדיקים ⁷¹⁸ אשר ישלח המלך להמדינה, כי יש לי קמיע

714 הולכים כעורים 715 וצר... 716 שאנשים שהמלך 717 צריך
718 מפה מעי(ר) מאר(ץ)

שרייבין און דעם עולם באוויזין אז זייערי הנהגות וואס האבין ביז אהער גיהאט דורך דעם מכשף און דורך זייני לייט, איז אקעגין דיא דינים פון דעם מלך. איך האף אז דער מעהרסטי עולם וועט תשובה טוהן, אז זייא / וועלין גיוואר ווערין אז דאש וואס זייא האבין ביז אהער גיטוהן איז קעגין דעם מלכס רצון. און דיא וואס וועלין גישט וועלין חרטה האבין און וועלין ווייטיר דעם עולם פר- פיהרין דיא זאל מען נעהמין אין קעטין און מע זאל זייא שיקין אין דער וויסטטי אריין זייא זאלין דארט אין פעלד ארבייטין, און זאלין קרוע רייסין אויף דעם שטיקל בראד וועלין זייא שוין גוט ווערין.* איך אלליין וועל ⁵⁵² דיא זעלניר און דיא גוטי פרומע מענשין פון היע ⁵⁵³ אהין פוהרין אין דער מדינה אריין ווארין איך האב א קמיע פון דעם מכשף, אזא באלד איך ווייז נור דיא קמיע טוהר מיך קיין גולן ניט זאטשעפין. דער מלך האט זיך גיהייסין ווייזין דיא קמיע, האט זיא איהם דער בן מלך גיוויזין און דער מלך האט זייא אלי יועצים גי-

552 מיט 553 אוועק

* אפילו כאן, ובייחוד בטקסט ביידיש, עדיין נמשך פרל אחרי זכרי דברים מסיפורי ר' נחמן: 'פעם אחד הי' חכם אחד. והקיסר מהמדינה היה אפיקורס גדול. ועשה את כל המדינה לאפיקורסים. והלך החכם וקרא את כל בני משפחתו. ענה ואמר להם. הלא אתם רואים שהקיסר הוא אפיקורס גדול ועשה כל המדינה אפיקורסים וקצת ממשפחתנו עשה ג"כ לאפיקורסים. בכן נפרוש אל המדבר כדי שנשאר בהאמונה בהש"י... / 'אמאל איז גיחען אחכם. אונ דער קיסר פון דער מדינה איז גיחען אגרוסיר אפיקורס. אונ ער האט גימאכט דיא גאנצי מדינה פר אפיקורסים. איז גיגאנגין דער חכם אונ האט גירופין די גאנצי משפחה זייני. אונ האט צו זייא גיזאגט. איר זעט דין [!]. אז דר קיסר איז אגרוסיר אפיקורס. אונ האט גימכט די גאנצי מדינה פר אפיקורסים אונ אטייל פון אונזיר משפחה. הס ער שון אויך גימאכט פר אפיקורסים. בכן לאמיר זיך אוועק לאוזין אין דער מדבר כדי מיר זאלין בלייבן ביא אונזר אמונה אונ גאט ב"ה... 'מעשה מחיגר, ס' סיפורי מעשיות, דף יז ע"ב). מתעורר הרושם, שהעונש שהוטל על החסידים אינו אלא הקבלה לסיטואציה שתוארה בסיפור זה. על שאלות אחרות מסיפור זה של ר' נחמן ראה בהערות לטקסט בעברית וביידיש בעמ' 131 ו'144.

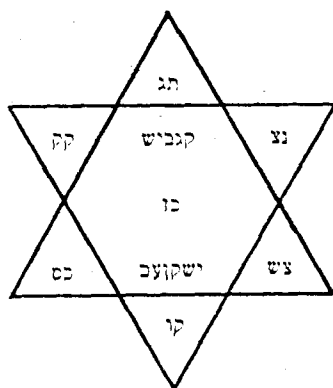

מהמכשף [ועי' אני בטוח על הדרך]. וביקשו היועצים שהי' 'אצל המלך' מהבן מלך להראות להם הקמיע, והראה להם.⁹

וויזין. די קמיע איז גיווען אזו גישריבין⁹

בשם, לאחש שיטלא ובשם לספגשגף בקפחחשגף שיטלא מג לאשהצט לקס עשע בעחסבפגשב אל חב תבפעף פלקטפג הא הוט בש שהפב עגגש נפצט ופחס פבופע הא תא לגישוב עדטשב אביבהכש פדא תא עבבפגשב בלשכש פגשכג אעב עכפחו אשחק לך ויט שטוף פאחגפן תא בחפב ליט שסטפת תו טנאב יאל שונשהף פאל שצשחף לך עמקפט יאבע מג ימה⁵⁵⁴ גפיל עחבשה עצף עג מנפו פעג מבבפג פלסטמל האשעב אחמאף מדמט וגשב שופך פאחטמף מתא בשגש חפטמפך

כתבאא ולי כתבא לת ולתב יעמת נבאש ילמש אכהא כך בוך ינטך וובע רם הפה הר כך ות¹⁰

עמ' 67 זי'א האבין גאר נישט גיוויסט וואס דאס איז, [ווארין אונטר א מלכס יועצים זענין בודאי אויך דא אזויני וואס קענין אויך שמות און זי'א האבין גיוועהן אז⁵⁵⁵ 'אין דער גאנציר קמיע איז גאר נישט' דא קיין שם] האט זי'א דער בן מלך גיוויזין זעהט איהר ווער עס ווייסט נישט מיינט אז דאס זענין לויטר שמות, נור ווער עס ווייסט איז דאס נור פאפראסטי ארעקאמאנדאציע אויף פרשטעלט¹⁵

555 היה אז דא איז קיין שם דא 555

⁹ בכתב'היד העברי חסר הקמיע, פענוח הקמיע ראה בנספח 1.

וראו שכל הדברים הנכתבים בהקמיע הוא לפנים כמו שמות, אך מחמת שבין היועצים הי' ג"כ אנשים שהיו יודעים כל השמות, כי מן הסתם בודאי אצל מלך גדול כזה יש יועצים שיוודעים כל החכמות ואפילו מעשי כישוף ויודעים בודאי כל השמות וראו אותם היועצים שאין נכתב בהקמיע שום שם באמת, רק נכתב לפנים במלאכים כתב ° כמו שכותבין שמות אבל באמת זאת הי' רק סימן ופקודה 5 לכל הגולנים להיות לעזור לזה ההולך בדרך. [ומסר גם את הספר מהשני למלך ליד הבן מלך] וישלח המלך כמה אנשים צדיקים [ויצו המלך להודיע לכל העולם שנמצא הבן מלך והבין °71 שהחזוים בכוכבים ראו שע"י צדיק יהי' להמלך בנים אבל לא ידעו מה ראו. כי כעת רואים שזה הכפרי אשר למד עם הבן מלך זה הוא הצדיק וע"י נתגלה הבן מלך] והלך עמם הבן מלך להמדינה 10 וכל הגולנים עשו לו כבוד כי היו יודעים אותו שהוא הלך °72 עם קמיע מהמכשף וסברו שאותן אנשים הוא מוליך מהמדינה שהיה שם להמכשף כי בודאי עמדו להמכשף, ועזבו / אותם היינו הגולנים עזבו להבן מלך עם האנשים שלו לילך °73

719 [הערה: שהנכספים ראו שע"י צדיק ...] 720 בשליחות 721 כאשר הי'

כתב. דיא עלצטי פון דיא גולנים ניטצין אואלכיי ואכין. אט וועל איך אייך ווייזין וואס דיא קמיע איז °56. ער האט זיין גיוויזין א פרשטעלט כתב, האבין זיין תיכף גיזעהן אז דאס גאנציי וואס איבר דער קמיע איז גישריבין איז נור א פראסטי פקודה מע ואל דעם וואס טראגט דיא קמיע אימאדום גיט אויפנעהמין. 5° און דער נאך איז אגאנציר פסוק נור דיא אותיות אנדרש ציטהיילט און אין דר קמיע איז ווידר אויף איין אנדרין פרשטעלטין אלף בית א נאהמין פון °57 א גראסין עלצטין און פון א קליינערן עלצטען פר דעם גראסין עלצטין אדר מכשף האבין אלי דאס ניין יעהריגי קדחת.

דער מלך האט תיכף א באפעהל גיגעבין מע ואל דעם כן מלך [געבין ועלניר 10° און לייט וויא פיל ער וויל] דער 'בן' מלך איז אוועק גיפאהרין מיט דיא לייט וואס מע האט איהם מיט גיגעבין און אימאדום וואו ער איז געקומין האבין איהם דיא גולנים גרויס כבוד אנגיטוהן. °56 זיין האבין דעך פריהר גיוויסט אז ער איז פון דעם מכשפס לייט. ווארין זיין האבין זיין קמיע גיזעהן, האבין זיין איצט גימיינט אז דיא אלי מענשין וואס פאהרין איצט מיט איהם האט ער אין א אנדרי מדינה אנגיזערבוועט פר דעם מכשף, און בפרט קינר פון דיא מענשין 15° האט גיטארט זאגין ווער ער איז און וואס 'ער °56 איז'. און אזו איז ער אנ' גיקומין ביז אין דעם וואלד אריין וואו דיא יועצים זענען גיזעסין. און האט דארט

556 היה אייז / זעט איהר זיין באשע. נראה שתוך כדי כתיבה חשב פרל לפתח את הקמיע, אולם חזר בו °557 ד... °558 ווארין °559 זייע זענין

° על 'מלאכים כתב' ראה נספח 1.
* והשנה: 'כי החזו כוכבים ראו ולא ידעו מה ראו' (מ'עשה במלך שגור שמד, ס' סיפורי מעשיות, דף כג ע"ט).

בכל מקום שהיו רוצים, ובאו⁷²² להמקום אשר יושב שם המכשף, וחלק את האנשים בין אותן הכפרים אשר ה' מאנשים הטובים ולבשו א"ע ג"כ כמו כפרים והבן מלך בעצמו הלך להמכשף וסיפר לו הרבה דברים מה שראה⁷²³ בהמדינה רחוקה שה' שם, ואמר לו שהביא משם הרבה דברים יקרים ומעות הרבה, ונתן להמכשף מתנות גדולות ונתן לו עבור זה המכשף כתב שכל אנשים⁷²⁴ הסרים למשמעתו יעשו לזה הנער כבוד גדול בכל מקום בואו,⁷²⁵ וביקש⁷²⁶ הנער את המכשף שיבוא אל הגן שלו אשר קנה בהיער זה שני ימים, והבטיח לו המכשף לבוא לשם⁷²⁷ ויהי⁷²⁸ ביום השני קודם שנעשה יום בא⁷²⁹ המכשף עם הנער היינו עם הבן מלך אשר המכשף היה סובר שהוא נער פשוט להגן אשר שם היו הדבורים, והלכו שניהם להבית אשר היה בהגן, ויבואו תיכף אחריהם השני יועצים אשר היו כבר בזה המדינה והכפרי הידוע מלמד של הבן מלך וגם הכפרי אשר דר שם הבן מלך ולקחו את המכשף ואסרו אותו

722 לתוך 723 בברייתא... 724 שלום... 725 ולציית איתו 726 אי... 727 ובאי... 728 ה... 729

ויני לייט צישטעלט צישין דיא פויערן וואס דארט האבין גיוואנט, דעם אנדרין טאג 'מיט דיא זאריז' איז ער תיכף גיגאנגין אין וואלד אריין און האט דעם מכשף גידאנקט פו דער קמיע און האט איהם גרויסי מתנות גיגעבין און האט איהם גיבעטין ער זאל צו איהם קומין אין דער פאסיקי אריין וואס ער האט גיקויפט,⁵⁶⁰ ער זאל איהם דארט עפס טוהן ער זאל אין איהר מזל האבין, און דרפּר האט ער איהם ווידער צוגעזאגט א מתנה צו געבין, ווארין ער האט פון דער פרעמדיר מדינה גיבראכט איאם געלד, דער מכשף האט איהם צו גיזאגט דעם אנדרין טאג זאל ער פּרטאג אהין קומין. דער ווייל האט דער בן מלך אין קעליר /⁵⁶¹ גיהייסין 'אריין' געהן דיא צווייא יועצים און דעם בעלהבית, און איין אפיציר פון דיא זעלנר וואס זענן מיט איהם געקומין. [פּרטאג איז דער בן מלך גיגאנגין און האט דעם מכשף גיפוהרט אין דער פאסיקי אריין] וויא דער מכשף איז⁵⁶² אין דער פאסיקי אריין גיקומין, און האט⁵⁶³ זיין שפרוך אב" גיזאגט, האט איהם דר בן מלך⁵⁶⁴ אריין גיבעטין אין שטיבל אריין. וויא ער איז אריין גיקומין, האט דר בן מלך מיט דעם שטעקין א קלאפ גיטוהן, זענן ארויס גיקומין דיא צווייא יועצים דער בעלהבית און דער אפיציר. דער אפיציר האט איהם אגילאדיני פיסטאל אקעגין הארץ גיהאלטין און האט איהם גיזאגט, דוא זאלסט דיר נישט דאוואזן א גישריא צו געבין, ווארין איך וועל דיר תיכף שיסין און דיא איבריגע האבין גינעמין דיא קעטין וואס האבין ביא זיך גיהאט און האבין 'זיא' איהם אנגיטוהן, און האבין איהם אין קעליר אריין גיווארפן. און⁵⁶⁵ אין שטיבל א שטארקי וואך אנידר גישטעלט. אין א שעה דערנאך איז

560 הארין ער האט פון דער פרעמדיר מדינה זעהר פיל געלט גיבראכט, דער מכשף האט איהם 561 אריין 562 אין פאר מאג אה... 563 הית אנגיהאבין זיין שפרוך צו זאגן, 564 אריין (?) מלך 565 אי...

בכבלי ברול, והוליכו אותו להמערה אשר הי' תחת הבית אשר היו הולכים אליה מתחת התנור ⁷²⁹ ושני כפרים אחרים העמידו במערה על המשמר, ואח"כ התאספו כל האנשים הטובים אשר היו כבר בהמדינה ואותן אשר באו עם הבן המלך להמדינה ⁷³⁰ וגם אותן יא הנערים אשר למדו ביחד עם הבן מלך והתחילו להוכיח את העם ולהראות להם איך טעו א"ע בהמכשף עד עתה ושהמכשף לא הי' יכול ⁷³¹ לעשות כלום וכל עשייתו הי' רק ע"י הגולנים ושכל האנשים שלו הם ⁷³² רק גולנים ⁷³³ ורוצחים פשוטים, והתחילו לספר כמה מעשי רשע מזה הספר אשר כתב השני למלכות, ויספרו לכל העם המעשה מהשני למלכות ⁷³⁴ ומהבן מלך וחזרו כמעט כולם בתשובה שלימה, וכתב הבן מלך כל זאת ⁷³⁵ ונכמרו רחמי המלך יותר על המדינה ושלח עוד אנשי חיל להושיע אותם מיד המעט צוררים אשר נשאר עדיין בהמדינה ובפרט מיד הזרע של המכשף כי הם

729 ו... 730 וה... 731 ב... 732 בש... 733 פשוטים 734 ובפן הספר 735 לאביו

דער בן מלך אהין גיקומין שוין אנגיטוהן וויא א בן מלך און האט איהם גילאזט ארויף ברענגין פון דעם קעליר, און האט איהם גיואגט, דוא זאלסט וויסין איך בין דער 'רבן' מלך. דער מלך האט מיך אהער גישיקט מיט איאם ועלנר, איך זאל דיא מדינה ראטיווין פון דייני הענד ע"כ אב דוא ווילסט ביאם לעבין בלייבין, און איך זאל דייני ⁵⁶⁶ קינדר שאניווען, זאלסט דוא אלצדינג טוהן וואס איך וועל דיר הייסין. דער מכשף איז ⁵⁶⁷ דעם בן מלך צו דיא פיס גיפאלין און האט גיואגט איך וועל אלצדינג טוהן וואס ⁵⁶⁸ 'דוא וועסט' מיר הייסין. קודם לכל זאג(ט) דער בן מלך מוסט דוא דיך אנידר זעטצין און זאלסט מיר שרייבין צו דיא עלצטע פון דיא גולנים צו איטליכין באזונדער אז זייא זאלין צו דיר קומין, און זאלין מיט ⁵⁶⁹ 'מיר' געהן איך וועל זייא דעם וועג צו דיר ווייזן, זייא קענין מיך אז איך בין פון דייני לייט. דער מכשף האט זיך אנידר גיועצט און האט גישרייבין ⁵⁷⁰ צו איטליכין עלצטין א באזונדער ברייביל, און דער בן מלך האט זיך ווידער אנגיטוהן וויא פריהר און האט אזו איינציג ווייס דיא גרעסטי עלצטי פון דער היים ארויס באקומין און האט וויא איטליכין באזונדער אין א שטיבלי אנידר גיועצט און זייא גילאזט קאוויין און א שמירה גישטעלט, און דערנאך האט מען אויף דער / מדינה מוכיחים ארום גישיקט, דיא פרומי וואס מע האט מיט גיכראכט און אטהייל וואס זענין גיווען 'בין אהער באהאלטין' אין דער מדינה און דיא קינדר וואס האבין בייא דעם בעלהבית גילערנט, האבין דעם עולם מודיע גיווען אז דער בן מלך איז דא אין דער מדינה און דער מלך האט איהם מיט זעלנר אראפ גישיקט, ער זאל דיא מדינה רייניגען, און האבין דעם עולם געוויזן מיט ראיות ברורות אז דאס וואס זייא האבין פון דעם מכשף און פון זייני לייט גילערנט איז אקעגין דעם מלכס רצון, דער ⁵⁷¹ מעהרסט עולם

566 היה דיון / בש... 567 צו דיא פיס 568 איך וועל 569 בחינה של תוכה בלתיקריאה 570 א 571 עולם

עשו במדינה מה ⁷³⁶ שהיו רוצים ולא הי' מי ⁷³⁷ שימחה בידם, כי כל מה שהיו עושים היו העולים (!) אומרים שזאת הוא טוב מאד וכך צריך להיות / ויתחילו האנשים ללמוד את העם את הדרך הישר כי באותו מדינה כבר שכחו את הדרך הישר ולא ידעו מה לעשות בכדי למלאות רצון המלך אך כאשר התחילו ללמד ⁷³⁸ את העם את הדרך אשר ילכו ⁷³⁹ ואת המצוה אשר יעשו ונעשה העם בכל פעם יותר טוב ונעשו בהמדינה הרבה צדיקים אמתים באמת אך גזר הבן מלך בשם המלך ⁷⁴⁰ מחמת שמקודם קלקלו בזה השם ⁷⁴¹ וקראו למכשף בשם צדיק ⁷⁴² שלא לקרות מהיום והלאה לשום איש בשם צדיק, רק סתם איש ולאותו שאינו ראוי להקרא בשם איש היינו אותן אשר לא יחזרו בתשובה וישארו בטמאתן הראשונה להקרא בשם כלב ויהי במשך איוה חדשים ⁷⁴³ מועטים גברה יד האנשים על הכלבים ובערו את הכלבים מן המדינה מכל וכל ולא נשאר בהמדינה אף כלב אחד, היינו אדם אשר לא הי' ראוי להקרא בשם איש רק בשם כלב, וגברה יד המלכות האמת מאד מאד וכל העולם ⁷⁴⁴ חזרו בתשובה ⁷⁴⁵ והתקינו חדרים ללמוד עם הנערים תורה ותפלה כי היו פוסקים אפילו ללמוד לבניהם תורה, ועסקו בתורה ותפלה ומעשים טובים אכ"ר בילאו"א.

736 ש... 737 שמת... 738 היה ללמוד 739 לשו... פניני 740 שלא לקרות מהיום והלאה לשום איש בשם צדיק 741 לקרות למכשף 742 לכו 743 במקור אנשים תיקון הבהיר 744 שכו 745 ועסקו רק בתורה ותפילה ומעשים טובים אכ"ר בילאו"א

האבין אנגיהאבין תשובה צו טוהן און זענין גיווארין באמת פרום זייא האבין ערשט דיא אויגין אויפגימאכט און האבין גיזעהן וויא זייא האבין זיך ביז אהער טועה גיווען, און וויא דיא עלצטי ⁵⁷² דעם מכשפס לייט זענין נור פראסטי געלד בארייסירט שווינדלערס, און האבין גיבעטיין דעם בן מלך ער זאל שרייבין דעם מלך אז זייא האבין חרטה, און דער מלך זאל זיך איבר וויא דער בארמין. דער בן מלך האט אזו גיטוהן און דער מלך האט נאך חיל איאם אראפ גישיקט, מען זאל דעם עולם העלפין אקעגין דיא גזלנים ובפרט אקעגין דעם מכשפס קינ" דר ⁵⁷³ און עניקליך ווארין דיא האבין גיטוהן וואס זייא האבין גיוואלט. דיא האבין גאר דיא וועלט גיברענט אן א עק. דער נאך האט דער מלך גישריבין מע זאל דעם מכשף פרהערין און מעזאל איהם פרעגין וויא אזא ער האט זייני זאכין גיפיהרט. האט דער בן מלך צום הויף גירופין א גאנץ ביתדין און האט זייא ⁵⁷⁴ אנדר גילעגט אלי שטיקליך וואס ער ⁵⁷⁵ און דיא צווייא יועצים האבין פון איהם גיוויסט זייא זאלין איהם דאריבר פרעגין. דיא שאלות און זייני תשור בות זענין אזו גיווען.

572 זין 573 הארין 574 אנה... 575 האט זין

° כמתכונת הסיום של 'מעשה ממלך וקיסר', ס' סיפורי מעשיות, דף יג ע"ב.

ה ש מ ט ה ושאלו את המכשף היכן למד הכישוף ואמר שלא יודע לעשות כישוף ורק הוא נולד בכפר בוואלאכיי. ושם למד איזה עשבים לרפואות מוואליך אחד, אך הוא עשה לו שם שהוא מכשף בכדי להרוויח ממון. ושאלו אותו אם לא היה יודע כישוף האיד עשה שלא יהי' בנים להמלך והשיב אני לא עשיתי כלום רק שהי' ידעתי שהמלך קרוב לזקנה והי' יודע שמדרך הטבע

746 ב' 747 תוקן בתוך חלה שאיננה קריאה

שאלה. ווא האסטו גילערנט כישוף

תשובה. איך ווייס גאר נישט וואס כישוף איז, איך קען אפילו קיין שמות ניט, נור איך בין גיווען בייד דער גרעניץ פון דער וואלאכיי. האב איך דארט בייד א וואליך גילערנט עטליכע קרייטיכציר וואס קומין צו נוטץ צו רפואות, וויא איך ⁵⁷⁶ האב אנגיהאבין דיא רפואות צו טוהן האט מען אנגיהאבין צו זאגן איך בין א מכשף האב איך מיר מישב גיווען, איך וועל מיך טאקע דערפאר אויסגעבין / כדי איך זאל מעהר געלד פער-דיענין, און אזו האב איך 'אויס' אפאר סגולה ספרימליך גילערנט סגולות און רפואות. ⁵⁷⁷ איך האב אביר גיועהן אז דאס אליין איז נאך נישט געניג, אזולכי 'מענשין' זענין שוין איאם גיווען און זענין נאך דא, האב איך אנגיהאבין מיך צו מישין אין גאט זאכין און האב אנ-גיהאבין נייע דרכים צו ווייזן וויא אזו גאט צו דייענין ⁵⁷⁸ און אלץ מיט סודות וואס דער פראסטי עולם מיינט עס איז גאר חיות. דורך דעם האבן ⁵⁷⁹ מענשין אנגיהויבין אין מיר צו גלייבן וויא אן גאט. און 'אזו האב' איך ⁵⁸⁰ מיך און מייני קינדס קינדס פארזארגט.

שאלה. אז דוא קאנסט קיין כישוף נישט וויא אזו האסטו געמאכט אז דער מלך זאל קיין קינדס נישט האבין.

תשובה. איך האב גאר נישט גיטוהן, דער ברודר פון דעם מלך האט מיר איאם געלד גיגעבין און האט מיך גיבעטן איך זאל טוהן דער מלך זאל קיין

576 בין ניקויטן איי. 577 דער 578 היה האב איך 579 האב

* והשוה: 'הרב מ' אליעזר אביו של הבעש"ט היה דר במדינת ואלאחיי סמוך לספר' (ס' שבחי הבעש"ט, עמ' לט). / 'איש אחד היה ושמו הרב רבי אליעזר עש איז גזען אין רב האט גהיישן רבי אליעזר, ער האט גיוואנט אין מדינות וואלתיי' (ס' שבחי הבעש"ט ביידיש, דף ב ע"ב; ההגשות הן של המהוירים). הדעה, כי לידתה וצמיחתה של החסידות במחוזות-הספר של פולין, במולדאביה-חאלהיי, היתה נפוצה בקרב משכילי גאליציה. ר'יק הביע דעה כזאת פעמים מספר. והשווה: ש' דובנוב, תולדות החסידות, עמ' 441, וההערה שבאותו העמוד. ייתכן מאוד, כי בסיפורו רצה פרל לרמוז לעניין זה, ומצא לו סימוכין לכך בפיסקה מתוך ס' שבחי הבעש"ט. [□] לעניין ספרי הסגולות השוה: שמרוק, ציון, כח, עמ' 99 והערה 29. הקמיע שבסיפורו של פרל נעשה גם הוא על-פי המקובל בספרי-סגולות אלה. וראה על כך נספח 1.

לא יהי' לו בנים לכן אמרתי ⁷⁴⁸ לאחי המלך שעשיתי כישוף והוא הי' מאמין בזה ונתן לי עבור זאת הרבה ⁷⁴⁹ מעות. ושאלו אותו ⁷⁵⁰ ובאם להמלך הי' בנים מה ⁷⁵¹ היית אומר לאחיו, והשיב אזי הייתי ממציא לי איזה תירוץ כי הי' מאמין גדול. ושאלו אותו, ואיך לא הי' ידעת כישוף הלא נתת לו השני סמים יוהמלבושים, ואמר כאשר נתן לי הרבה מעות נסעתי במיוחד למכשפה ⁷⁵² אחת ⁷⁵³ אשר ⁷⁵⁴ אני הייתי בכפר שלה שיינקיר * ונתנה לי הסמים. והמלבושים הם על פי דרך הטבע ⁷⁵⁵ מי ישמאמין בזה כשלבוש במלבוש שחור יש לו

748 לו ש... 749 אנשים 750 היונק 751 א... 752 הית לכשף 753 היה אחר
754 ביהלאכטי 755 יבט

קינדר נישט האבין. האב איך ביא איהם דאס געלד יצו' גינומין און האב גאר נישט גיטוהן, ⁵⁸⁰ איך האב גיוויסט דער מלך איז שוין קיין יונגראמן נישט און האט שוין לאנג קיין קינדר נישט גיהאט, האב איך מיר גיטראכט מסתמא וועט ער שוין נישט מעהר קינדר האבין. און אז דער מלך העט פארט גיהאט קינדר העט איך מיר שוין א תירוץ גי' פינין. דעם מלכס ברודר איז גאר קיין מלאכה גיווען אתירוץ אויסצור זוכין ער איז אן מיר א גראסיר מאמין גיווען.

שאלה. אז דוא האסט קיין כישוף גיקענט וויא אזו האסט דוא איהם דיא צווייא מאסצין גיגעבין.

תשובה. אז איך בין גיווען ⁵⁸¹ [א שענקיר אין א דארף איז דארט גיווען ⁵⁸²] א וואלאכטי א אלטי מכשפה * האט זיא מיר גיואגט זיא האט אזוני צווייא מאסצין, וויא איך האב מיך דר קענט מיט דעם מלכס ברודיר ⁵⁸³ האב איך גיזעהן אז ביא איהם וועל איך באקומין פר ויזא א סך געלד האב איך יבייא איהר דיא מאסצין גיקויפט און דעם מלכס ברודיר פרקויפט.

שאלה. ווא האסטו דוא מלבושים גענעמין.

תשובה. דיא מלבושים האבין גאר קיין סגולה אן זיך נישט, ווא ראי לאז איינר זיזא אנטוהן וואס גלייבט אין זיזא נישט, פועלין זיזא גאר נישט, דיא זאך איז גאר אפשוט אז מיגעהט אנגיטוהן אין אזו ⁵⁸⁴ מלבוש וויא אלי מענשין / האלט מען זיך גלייך וויא אלי מענשין. אז מע טוהט זיך אבר אן א אנדר מלבוש ווייל מען האלט זיך פר ⁵⁸⁵ עפיס אנדרס וויא אנדרי מענשין, ווערט מען דורך דעם קלייד א בעל גאווה, און עס דאכט זיך דעם מענשין אז יטאקי' נור ער איז דא אויף דער

580 נור 581 אבאהל ביא 582 א איזי ב... 583 בין איך 584 קלייד 585 א גנד...

* הדברים מבוססים על המסופר בס' שבחי הבעש"ט. המקבילות הובאו לעיל, בהערה שבצמודים 168—169.

פנים כבן מלך ומי שלובש א"ע במלבושי לבן ⁷⁵⁶ ומאמין בזה נראה לו שמותר לו לעשות מה שהוא רוצה ועי"ז נעשה גזלן. ושאלו אותו על הטבעת ואמר להם הלא אמרתי לו שכאשר יהי' בצרה גדולה אזי ישלח עם הטבעת ולכן אמרתי כאשר יהי' בצרה גדולה באמת אזי אין אני מתירא ממנו וכאשר לא יהי' בצרה גדולה אם אוכל להושיע לו ⁷⁵⁷ ע"י המצאה אהי' לו לעזר ובאם לאו אני אומר ⁵ [שרק בצרה גדולה יוכל לשלוח עם הטבעת] /

756 נראה לו 757 איי

וועלט. דעם מלכס ברודר האט גרויס אמונה גיהאט אן מיר, איך האב איהם גיזאגט אז ⁵⁸⁶ דאס מלבוש האט 'אן זיך' א גראסי סגולה, האט זיך איהם טאקי אזו גידאכט, ווארין ער איז באזעך גרעסיר גיווארין, ⁵⁸⁷ האט זיך איהם גידאכט ער דארף גולן ראבייווין און טוהן וואס ער ווילל. ⁵ שאלה נאך וואס האסטו איהם דאס פינגעריל גיגעבין תשובה. איך האב איהם גיזאגט, אז ער וועט זיין אין זעהר א גרויס צרה זאל ער שיקין א מענשין מיט דעם פינגערל אין וואלד אריין [אויף דעם ⁵⁸⁸ און דעם ארט גאנץ פריה] און זאל מיין נאמין רופין. איך האב ⁵⁸⁹ מיר גיטראכט, ממה נפשך וועל איך איהם קענין העלפין דורך א המצאה, וועל איך אויף דעם רופן קומין צו דעם מענשין, ווארין איך בין אלי טאג אין ¹⁰ דער פריה 'בלאז' אהער גיקומין און וועל איהם העלפין ⁵⁹⁰ אדער [אז איך וועל איהם נישט קענין העלפין] ⁵⁹¹ וועל 'איך' איהם זאגין ער קאן דורך דעם פינגערל פון מיר ⁵⁹² נור אין א גראסיר נאטה אזו וויא איך האב איהם גיזאגט געהאלפין ווערין. וועט 'ער' אבר טאקי אין דר אמת אין א גראסיר צרה זיין און איך וועל איהם נישט קענין העלפין וועל ¹⁵ איך מיך פר דעם מענש 'גאר' נישט ווייזן, וואס ⁵⁹³ 'טויג ער מיר' דעצנמאהל אז ער וועט זיין אין א גראסי צרה. איי ער וועט זיך איפשר ארויס העלפין אויס דער צרה וועל איך איהם דערנאך אויך קענין עפיס א תירוץ זאגין. פר אוויגים וואס איז אין אזולכי זאכין א מאמין איז א ²⁰ תירוץ גאר קיין מלאכה נישט.

²⁰ שאלה. פר וואס האבין דיא מכשפים גיזאגט, אז דער מכשף וואס ⁵⁹⁴ האט דעם מלך כישוף גיטוהן קאן איהם העלפין

תשובה. ⁵⁹⁵ איך האב אייך שוין גיזאגט אז איך האב / א אלטי וואלאכטי גיקאנט ⁷² עמ' א גרויסי מכשפה, וויא דער מלך האט צום הויף גירופן אלי מכשפים איז זיא אויך אהין גיגאנגין האב איך איהר עפיס גישענקט זיא ⁵⁹⁶ זאל ²⁵

586 היה אז דיא מאר טלבושים האבין א נראסי סגולה אין זיך 587 און ער 588 אר...
589 גיזאגט 590 אלא 591 איך 592 אין 593 היה וואס פרעג איך דענעמאהל נאך איהם
594 קא... 595 אז איך בין גיזאגט א שטענדיג אין א דארה אין דער וואלאכטי
האב איך דאמט 596 בעקור וויא

דאס דארט זאגן, [און האב איהר מיט גיגעבן געלד אז זיא וועט דארפן ⁵⁹⁷ 'צו געבן' דיא איבריגי כישוף מאכירס] כדי ⁵⁹⁸ 'אז' דעם מלכס ברודיר 'וועט' דאס גיוואר ווערין וועט ער מיר נאך מעהר געלד געבן. און חוץ דעם געלד איז ביא איהר זעהר אנגילעגט גיווען אז זיא האט גיוואר גיווארין פון דעם כישוף פון דעם מלכס ברודר. וויא זיא איז אהין גיקומין צווישן דיא כישוף מאכירס, האט זיא וויא דאס דערזעהלט, האבן ⁵⁹⁹ דיא כישוף מאכירס זיך אן דעם אנגיהאפט און האבן גאר קיין כישוף נישט גיטוהן און איבר דעם האט דיא אלטי ⁶⁰⁰ 'אויך' גיזאגט אז דער מכשף אדער דער אמתי צדיק קען דעם מלך העלפן כדי מע זאל קומין צו מיר, און דרפר האט זיא דיא איבריגי 'מכשפים' אויך עפס גיגעבן האבן וויא אלי אזו גיזאגט.

וויא מע האט דעם בן מלך דיא גאנצי שאלות ותשובות איבר גיגעבן האט ער גיהייסן מע זאל דיא גאנצי באשרייבונג דערפין אפדריקען. און מע זאל זיא אין גאנצין לאנד פובליצירן. און מחמת דעם ⁶⁰¹ וואס מע האט דעם נאמין צדיק אזו מבוה גימאכט האט ער א באפעהל גיגעבן אז מיום ההוא והלאה טוהר מען קיינים נישט רופן צדיק. נור א פרומיר עהרליכר מענש זאל הייסן מענש. ⁶⁰² און דאס ביסיל וואס האבן קיין תשובה נישט גיטוהן און ⁶⁰³ זענן גיבליבן ביא זייערי פריהרידיקי הולטיסקי זאכין ⁶⁰⁴ זאל מען רופן הונד. אין א קורציר צייט האבן דיא מענשין דיא הונד גובר גיווען און האבן וויא גאר אויס דער מדינה גיפטרט (!) און עס איז אין דער מדינה קיין איינציגיר הונד נישט גי- בליבן דאס הייסט קיין איינציגיר וואס זאל נישט ווערט גיוועזן זיין ער זאל הייסן מענש. ⁶⁰⁵ דער מלך האט גרויס הגאה דערפון גיהאט און האט גיהייסן בתי מדרשים און חדרים בויען מען זאל אנהעבן מיט דיא קינדר צו לערנין, ווארין דורך דיא גולנים האט אין דער מדינה דאס לערנין שוין גיהאט אויפ- גיהערט דער עולם האט אנגיהאבן ווידר צו לערנין און מעשים טובים צו טוהן אזו וויא גאט ווילל. מע האט אנגיהויבן רבנים אויפצונעמן, און זיך אזו נוהג צו זיין וויא [זעהרי אבות האבן זיך נוהג גיווען און דורך דעם האבן זיא ביא דער וועלט און ביאם מלך נושא חן גיווען]

597 פיר 598 מאכיר וועט 599 בחיקה סאינה קריאה 600 דאס 601 האט פ. 602 דיא 603 האבן. 604 הא. 605 דאס

° מ' לפין תרגם במשלי באופן עקיב 'צדיק'—'ערליכער'; 'חסיד'—'פרומער'. אצלו ואצל פרל, שהלך כנראה בעקבותיו, ברור הרצון לסלק את ההגדרות המקובלות שהוצאו — בעיני המשכילים — ממשמעותן האמתית. והשחה: ח' שמרוק, 'וועגן עטלעכע פרינציפן פון מענדל לעפינס משליאיבערזעצונג', יידישע שפראך, כד (1964), עמ' 33—52. והשוה שם גם על 'רשע'—'הולטי'.